श्रीमज्जगद्गुरु श्रीशंकराचार्य विद्याशंकरभारती
स्वामीमहाराज [वाडीकर-जेरे]
संस्थान मठ संकेश्वर-करवीर यांच्या अनुज्ञेने

— मठाभिमानी व धर्मप्रेमी शिष्यवर्गाच्या कल्याणासाठी —

श्रीमच्छंकराचार्योपासना

शके १९०२) तृतीयावृत्ति (सन १९८०

— संग्राहक व प्रकाशक —

जनार्दन दत्तात्रय पाटिल

(मूल्य तीन रुपये.

— मठाभिमानी व धर्मप्रेमी शिष्यवर्गाच्या कल्याणासाठी —

श्रीमच्छंकराचार्योपासना

शके १९०२) तृतीयावृत्ति (सन १९८०

— संग्राहक व प्रकाशक —
काशिनाथशास्त्री जोशी,
मठीय कार्यदर्शी.

मूल्य तीन रुपये.

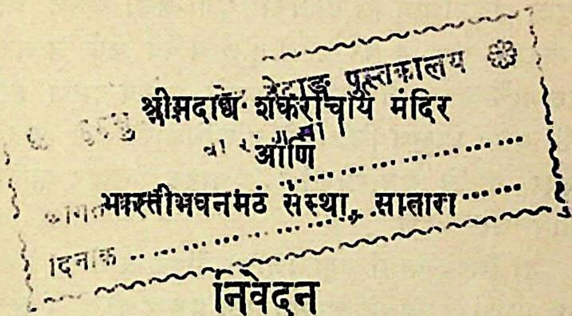
प्र का श क :–

काशिनाथशास्त्री जोशी,
श्रीशंकराचार्य मठ,
सातारा.

तृतीयावृत्ति : सप्टेंबर १९८०.

मु द्र क :–

नारायण हरि कोल्हटकर,
महाराष्ट्रमित्र मुद्रणालय,
शुक्रवार पेठ, सातारा.

निवेदन

या संस्थेचा इतिहास, ध्येयधोरण व संस्थेने आतापर्यंत केलेलें कार्य, संस्थेची आर्थिक परिस्थिती व गरजा.

" श्रीमदाद्य शंकराचार्य मंदिर आणि भारतीभवन मठ सातारा " ही संस्था इसवी सन १९३९ सालीं स्थापन झालेली आहे. ही संस्था श्रीमज्जगद्गुरू श्रीशंकराचार्य महाराज–विद्याशंकरभारती – शिष्यस्वामी महाराज (वाडीकर जेरे स्वामी) यांनी दोन हेतू मनांत धरून स्थापन केलेली आहे. एक म्हणजे श्रीमदाद्यशंकराचार्य मूर्तीची स्थापना करून मंदिर धर्मपीठ म्हणून उभारावें. (२) वेद आणि पूर्वशास्त्रें यांचें जुन्या परंपरागत पद्धतीनें शिक्षण देणारी पाठशाळा चालू करणें व त्यापद्धतीनें शिक्षण घेऊन वेदधर्माचा प्रचार करणारे अध्यापक तयार करणें. अशा रीतीने हल्ली वेदधर्माची हळू हळू होत जाणारी धर्मग्लानी थांबविण्यासाठी वेद धर्माची योग्य ती माहिती व जाणीव समाजांत उत्पन्न व्हावी हा उद्देश संस्था स्थापन करण्याच्या मुळाशी आहे. पहिली गोष्ट म्हणजे

श्रीमदाद्य शंकराचार्य या देवतेची पूजा-अर्चा करून आपल्या परमेश्वराची कृपा व वर प्राप्त होणें व वेद धर्म प्रचाराचें व धर्मरक्षणाचें अवश्य तें सामर्थ्य मिळणें. तसेच दुसरा हेतु या मार्गानें योग्य शिक्षण मिळालेले व अधिकारी असे तळमळीचे आपल्या धर्माचे प्रचारप्रवर्तक प्रचारक तयार व्हावेत या उद्देशानें शिक्षण देणें.

या शिष्यस्वामी महाराजांचा वैदिक धर्माचा प्रचार व प्रसार करणारी प्रवचनें करण्यासाठीं प्रचार दौरा (संचार) चालूं असतांना सन १९३९ मध्यें सातारा येथें मुक्काम झाला. या मुक्कामांत शिष्यस्वामी (वाडीकर जेरे स्वामी) यांनीं दिलेल्या विद्वत्ताप्रचुर, प्रभावी आणि श्रोत्यांच्या अंतःकरणाचा ठाव घेणाऱ्या प्रवचनांचा योग्य तो परिणाम सातारा नगरींतील धार्मिक प्रवृत्तीच्या सद्‌गृहस्थांच्या मनावर होऊन त्यांनी सातारा येथें श्रीशंकराचार्य मठाची स्थापना करण्याची श्रींना आग्रहपूर्वक विनंती केली. त्याच हेतूनें प्रेरित होऊन सातारा येथील एक सद्‌गृहस्थ श्री. दत्तात्रय सिताराम गडणीस यांनी सातारा येथील १७९ गुरुवार पेठ यातील आपली स्थावर स्वसंपादित मिळकत या कार्यासाठीं दान देऊं केली. या हेतूनें प्रेरित होऊन या गृहस्थांनी दिनांक ५-९-१९३९ या दिनीं शिष्य स्वामीमहाराजांना (वाडीकर जेरे स्वामींना) दान दिली, व रजिस्टर्ड दानपत्र लिहून दिले. या उत्स्फूर्त प्रतिसादानें उत्साह प्रेरित होऊन श्रींनी या जागेंत श्रीमदाद्यशंकराचार्यांच्या मूर्तीची स्थापना करून मंदिर उभारण्याची सुरवात केली, व ही संस्था सुरूं करण्याचें ठरविलें. आणि एक वर्षाच्या अवधींत

हें मंदिर बांधणीचें काम पुरें झालें. या कामीं साताऱ्यांतील त्यावेळचे प्रसिद्ध पुढारी श्री. श्रीधर विष्णु तथा तात्यासाहेब जोशी यांनी मोठा परिश्रमपूर्वक भाग घेतलेला आहे. या धर्मभावनेला धरून व परिश्रमपूर्वक उद्योगानें श्रीमदाद्य शंकराचार्यांची अत्यंत शोभादायक व मनास आकर्षक अशी शुभ्र संगमरवरी मूर्ती आचार्य जन्मदिनीं म्हणजे शके १८६२ च्या वैशाख शुद्ध ५ या शुभ दिनीं स्थापन करण्यांत आली. तो दिवस इसवी सनाप्रमाणें १२-५-१९४० हा होता. त्यावेळीं शंकराचार्य वेदशास्त्र पाठशाळा " या नावाची पाठशाळा सुरू केली. सातारा शहराच्या दक्षिण हद्दीला असलेला इतिहास प्रसिद्ध असा अजिक्यतारा किल्ला आहे, त्याच्या पायथ्याशीं हें श्रीशंकराचार्य मंदिर व इतर इमारती आहेत. अशा शिक्षणसंस्थेला अवश्यक असलेलें शांत आणि निवांत वातावरण सभोवतालीं आहे; व ही संस्था म्हणजे तपोवनासारखी शांत व रम्य आहे.

प्रथम ही शिक्षण संस्था " सोसायटी रजिस्ट्रेशन ॲक्ट XXI १९६० " या कायद्याखालीं दिनांक २७–६–४६ ला रजिस्टर झालेली आहे. ' कंपन्यांचे रजिस्ट्रार साहेब मुंबई ' यांनीं या संस्थेला दिलेला नंबर १४७२ हा आहे नंतर कांहीं कालानें मुंबई राज्य सरकारनें (हल्लीचें महाराष्ट्र राज्य सरकारनें) " बॉंबे पब्लिक ट्रस्ट ॲक्ट १९५० या नावाचा कायदा पास केला. पब्लिक ट्रस्ट आहेत त्यांचें नियमन करण्याकरितां हा कायदा पास केला; व ही संस्था या नवीन कायद्याखालीं नोंदली गेली. असिस्टंट चॅरिटी कमिशनर साहेब

कोल्हापूर यांनी या संस्थेला दिलेला दिलेला नंबर "नॉर्थ सातारा P2" हा आहे. तेव्हांपासून ही संस्था या कायद्याच्या नियमनाखाली आहे.

आमचा असा प्रामाणिक विश्वास आहे कीं आपल्या देशाचा अपकर्ष, अवनती आणि बिकट परिस्थिती हल्ली झालेली आहे. त्याचें कारण आपल्या सनातन वैदिक धर्मांतील तत्त्वांकडे आपलें दुर्लक्ष झालें आहे हें आहे. आपला समाज आपल्या वैदिक धर्माच्या बाबतीत अगदी उदासीन आहे. या जगातील सर्व धर्मांच्या मानानें वैदिक धर्म हा सर्वांत जुना, पुरातन आहे. आणि सर्व समाजाच्या कल्याणाच्या दृष्टीनें आवश्यक असलेली जी पायाभूत व चिरस्थायी तत्त्वें या तत्त्वांच्या पायावर प्रस्थापित झालेला हा धर्म आहे. अनन्त कालापासून निरीक्षण व अनुभव यांवर आधारलेला हा धर्म आहे. हें निरीक्षण सूक्ष्म दृष्टीचें व निस्वार्थ बुद्धीनें केलेलें असें आहे. या वैदिक धर्मावर बौद्ध, मुस्लीम व पाश्चात्य लोकांनी केलेल्या स्वाऱ्या व आघात सहन करूनही कोणताही फरक न होता सर्वांना पुरून उरलेला आहे. सत्य वस्तुस्थितीच हे संशयातीत दृष्टीनें पुरेशी सिद्ध करणारी आहे, कीं समाजाच्या कल्याणाच्या करितां व सामाजिक चिरकालिक स्वास्थ्य याकडे लक्ष असणारा आणि जगताच्या शाश्वत व विशाल तत्वांवर आधारित झालेला असा हा एकमेव वैदिक धर्म आहे. या दृष्टीनें पाहतांना या जगांत उत्कर्ष व्हावा आणि नष्ट झालेली शांतता पुन्हा प्राप्त व्हावी अशी इच्छा, तळमळ जर आपल्या ठिकाणीं असेल तर याला उपाय म्हणजे

आपण या वैदिक धर्माचाच आधार घेतला पाहिजे. आपल्या धर्माची तत्वें मनात बिंबविण्यासाठी शुद्ध कल्पना जनमानसांत रुजविण्याचें काम योग्य रीतीनें शिक्षण मिळालेले आणि केवळ प्रचार करणारेच नव्हेत तर जसा प्रचार करतात तसें स्वत: आचरण करणारे प्रचारक आपल्याला पाहिजेत. या साठींच अशा पाठशाळांची आवश्यकता आहे. याबरोबरच श्रीशिष्यस्वामी महाराज व पंडित काशिनाथशास्त्री जोशी (या पाठशाळेचे प्रमुखाध्यापक) यांनीं आपल्या धार्मिक तत्वां वर प्रवचनें करण्यासाठीं व धर्माबाबत खऱ्या योग्य कल्पनांचाच प्रसार करण्यासाठीं मोठ्या प्रमाणावर दौरे काढले. संचार केले

या पाठशाळेच्या आरंभापासूनच विद्याभूषण पंडित श्री. काशिनाथ शास्त्री दत्तंभट जोशी यांच्या योग्य त्या नेतृत्वा-खाली ही पाठशाळा चालू ठेवलेली आहे. पंडित काशिनाथ शास्त्री जोशी हे विद्वान् शास्त्री असून प्रामुख्यानें न्याय व वेदान्त या शास्त्रांतील विशेष अधीत पंडित आहेत. हे कोल्हापूर जिल्ह्यांतील श्री क्षेत्र नृसिंहवाडी येथील सुप्रसिद्ध सन्माननीय अशा कोडणीकर वैदिक घराण्यातील आहेत. त्यांचे प्राथमिक आणि माध्यमिक शालेय शिक्षण नेहमीच्या पद्धतीनें झालें. परंतु सन १९२९ मध्यें मॅट्रिक झाल्यावर त्यांना आपल्या जुन्या पद्धतीच्या शास्त्रांचा अभ्यास करावा अशी मानसिक प्रेरणा झाली. आधुनिक विद्यापीठीय शिक्षण घेण्यापेक्षां जुन्या शास्त्रांचें अध्ययन करणेंच श्रेयस्कर आहे असें त्यांच्या मनानें घेतलें. या विचाराला अनुसरून ते पुण्याच्या आचार्य कुलांत

प्रविष्ट झाले व तेथें त्यांनी कै. विष्णु वामन बापटशास्त्री व कै. नारायणशास्त्री वाडीकर यांच्या हाताखालीं शास्त्र शिक्षण घेतलें आणि व्याकरण शास्त्रांतील दोन, वेदांत शास्त्रांतील दोन व उपनिषदांतील एक अशा अनेक परीक्षांत यशस्वी-रीतीने उत्तीर्ण झाले. सन १९३२ मध्यें ते न्यायशास्त्रांतील पुढील शिक्षण घेण्यासाठीं काशीला गेले. त्यांनी न्यायशास्त्रां-तील पुढील शिक्षण सांगवेद विद्यालयांत सुप्रसिद्ध न्यायशास्त्र पंडित श्री. हरेरामशास्त्री शुक्ल यांच्या जवळ केलें. ते सन १९४० पर्यंत काशीला राहिले आणि तेथील आपली शास्त्र विद्या पुरी करून ते सातार्‍याला आले. त्यांची श्रेष्ठ विद्या-वुद्धी, नम्र स्वभाव आणि वैदिक धर्मावरील श्रद्धा भक्ति पाहून श्री शंकराचार्य शिष्यस्वामी महाराज यांनी सातारा येथील शंकराचार्य मठांतील श्रीशंकराचार्य वेदपाठशाळेवर त्यांची चालक म्हणून नियुक्ति केली. तेव्हापासून या पाठशाळेचे चालकत्व करून पाठशाळा शिक्षणाचे कार्य ते सतत चाळीस वर्षें करीत आहेत.

ही पाठशाळा गुरुकुल पद्धतीनें चालते. म्हणजे विद्यार्थी पाठशाळेच्या वास्तूतच राहतात आणि दिवसाचे चोवीस तास अध्यापकांच्या देखरेखीखाली व नजरेखाली विद्यार्थी असतात. विद्यार्थ्यांचे शिक्षण, राहणें आणि भोजन या सर्व गोष्टींबद्दल विद्यार्थ्यांना स्वतःचा कोणताही खर्च सोसावा लागत नाहीं. या सर्व सोयी पाठशाळेमार्फत विद्यार्थ्यांना मोफत दिल्या जातात. या पाठशाळेत वेदाध्ययन, न्याय, व्याकरण व वेदांत या विषयांचे

शिक्षण मोफत दिलें जाते. या प्रत्येक विषयाचे शिक्षणाचा काल बारा वर्षांचा आहे. येथील विद्यार्थी पुणे वेदशास्त्रोत्तेजक सभेच्या परीक्षांना बसतात. याशिवाय याज्ञिक कर्म म्हणजे पौरिहित्यांचें शिक्षण या पाठशाळेतून दिलें जातें. महाराष्ट्रांत या पद्धतीच्या पाठशाळा अगदी थोड्याच आहेत. ज्या इतर थोड्या पाठशाळा आहेत. त्यातून या पाठशाळेप्रमाणें शिक्षण दिले जात नाहीं. अशी एक ठरलेली गोष्ट आहे की, जुन्या पद्धतीनें ज्यांचे अध्ययन झालें आहे असेच शास्त्री पूर्णपणे अधीतविद्य व खऱ्या अर्थानें विद्वान मानले जातात आतांपर्यंत या पाठशाळेतून दीडशें-पेक्षा जास्त विद्यार्थी शिक्षण घेऊन बाहेर पडले आहेत. त्यापैकी बरेचसे लोक शास्त्री, प्रचारक व शिक्षक म्हणून चांगले काम करीत आहेत. यांपैकीं (१) कै. यज्ञेश्वरशास्त्री जेरे २) तर्कतीर्थ नारायणशास्त्री सहाकारी हे वाई येथील विश्व-कोषाचे कार्यालयांत संशोधनकार्य करीत आहेत. ३) श्री. शंकर शास्त्री दामले. ४) श्री. सोमेश्वरशास्त्री जोशी ५) श्रीकृष्ण-शास्त्री जोशी ६) श्री. वासुदेवशास्त्री जोशी. अनुक्रमांक ४,५ व ६ चे शास्त्री हे या आमच्या पाठशाळेंत शिक्षक म्हणून काम करीत आहेत. सध्या या आमच्या पाठशाळेंत १७ विद्यार्थी आहेत. त्यांची विषयवार संख्या खालील प्रमाणें आहे. ऋग्वेद ३, न्याय व्याकरण वेदांत ८, याज्ञिकी पौरोहित्य ६. पाच अध्यापक आहेत. विद्यार्थ्यांचा नित्य दैनिक कार्यक्रम असा आहे:—

सकाळीं ५ वाजता उठणें.

,, ५ ते ६॥ ईशस्तवन, प्रातर्विधी, स्नान, संध्यावंदन आणि अग्निकार्य.

,, ६॥ ते ७॥ अभ्यास

,, ७॥ ते ११॥ गुरुजींच्याकडून विषयपाठ घेणें.

,, ११॥ ते २ भोजन विश्रांती व व्यक्तिगत स्वत:चे काम

दुपारी २ ते ५॥ गुरुजींच्याकडून विषयपाठ घेणें

सायंकाळी ५॥ ते ७ व्यायाम खेळ वगैरे.

,, ७ ते ८ सायं. संध्यावंदन, स्तोत्र पाठ देवताभिषेक इ.

रात्री ८ ते ८॥ भोजन.

,, ८॥ ते ९॥ अभ्यास.

,, ९॥ झोपणें.

हे पाच शिक्षक पाठशाळेच्या इमारतींतच राहतात. व यामुळें त्यांचा या विद्यार्थ्यांशी कायमचा सहवास असतो. परिणामीं ते सतत कार्यरत असतात व ते इतर शाळा महाविद्यालयांतील शिक्षकाप्रमाणें पाठशाळेच्या आवाराबाहेर जाऊ शकत नाहींत. अशी बांधीव परिस्थिती असूनही आमची संस्था पुरेशा निधीच्या अभावामुळें त्यांना योग्य तें आर्थिक अनुदान देऊं शकत नाहीं. परंतु या धर्मकार्याच्या ठिकाणीं भक्तिभाव असल्यामुळेंच त्यानीं स्वत:च्या मतानें या धर्मकार्य सेवा कर्माला बांधून घेतले आहे. या त्यागपूर्वक भावनेने व स्वकर्तव्य बुद्धीनें चालविलेल्या सत्कार्यामुळे साहजिकच या शिक्षक व विद्यार्थी मंडळींच्या बाबत या शहरांतील लोकांच्या मनांत आदरभाव उत्पन्न झाला आहे व ते त्यांच्याशी आदरशील भावनेने वागत

आहेत. श्रीमदाद्यशंकराचार्य मंदिरात प्रतिदिनीं वेदांतावर प्रवचनें दिली जातात त्या प्रवचनांना शहरांतील प्रतिष्ठित धार्मिक वृद्धीचे सद्गृहस्थ नित्य उपस्थित असतात. वैशाख शु. ५ ला होणाऱ्या श्री. आचार्य जयंती उत्सव, व्यास पौर्णिमा (आषाढ शु १५) आणि अश्विन महिन्यातील सरस्वती पूजन अशा विशेष उत्सव प्रसंगी बाहेरील विद्वान शास्त्री पंडितांना बोलावून त्यांच्या प्रवचनांचीही योजना केली जाते. अशा रीतीनें धर्म जागृती व वेदशास्त्र विद्या संवर्धन अशा दोन्ही हेतूंचे कार्य होण्याच्या हेतूची कार्यवाही व्हावी याबद्दल या संस्थेकडून अटोकाट प्रयत्न चालू आहेत

संस्थेच्या सुरुवातीपासूनच ही संस्था जनतेच्या सदिच्छेवरच पूर्णपणें अवलंबून आहे. या संस्थेला सरकारी अनुदान नाहीं. व कोणताही कायमनिधी नाहीं. यामुळे या संस्थेला स्थापनेपासून अतीशय कठीण व अडचणीच्या अर्थिक परिस्थितीतून मार्ग काढावा लागत आहे. प्रत्येक बाबतींत जनतेच्या सहानुभूतीवरच अवलंबून रहावें लागलें आहे. श्री. गडणिसांनीं मोकळी जागा दिली, व जनतेच्या उदार देणगींतूनच श्रीमदाद्यशंकराचार्य मंदिर बांधलें गेलें. पाठशाळेचें ग्रंथालय सातारा येथील सुप्रसिद्ध गजेंद्रगडकर घराण्यांतील विद्वान गृहस्थांनीं ५०० सस्कृत ग्रंथांची उदार देणगी दिल्यामुळें उभारलें गेलें. अशा रीतीनें संस्थेच्या चालकांना प्रारंभीचे दिवस मोठ्या खडतर परिस्थितींतून काढावे लागले आहेत. सन १९६० पर्यंत विद्यार्थ्यांच्या जेवण खाण्याची सोय संस्थेकडून होऊं शकली

नाहीं. त्यांना मधुकरी मागून उदर भरण करावें लागत होतें. तरी विद्यार्थ्यांना स्वच्छ ताजें व पोषक असें व योग्य वेळीं अन्न मिळावें याची जाणीव संस्थेला होत होती. परंतु द्रव्याभावी अशी सोय करणें अशक्य झालें होतें. याबाबत पंडित काशीनाथ शास्त्री जोशी हे आपल्या स्नेही मंडळींबरोबर विचारविनिमय करीत होते; आणि संस्थेच्या सुदैवानें त्यांच्या स्नेह्यांपैकी एक स्नेही श्री. स. ग. जोशी, कुरुंदवाडचे वकील यांनी या कार्या-करिता दरमहा ५०० रु. ची देणगी देऊ केली आणि त्याप्रमाणें पाठशाळेमधून विद्यार्थ्यांची जेवणाची व्यवस्था होण्यासाठीं पाचसहा वर्षे आर्थिक मदत केली. परंतु या ५-६ वर्षांनंतर श्री. स. ग. जोशी यांची स्वतःची आर्थिक परिस्थिती खालावली गेली. यामुळें आर्थिक सहाय्य करण्याची त्यांची तळमळीची इच्छा असूनही त्यांना ही आर्थिक मदत पुढें चालू ठेवणें अशक्य होऊन बसलें. परिणामीं पाठशाळेला अडचणीची परिस्थिती निर्माण झाली. याकरिता पंडित काशिनाथशास्त्री जोशी यांना आपल्या वैदिक धर्माच्या साठीं प्रवचनें देण्यासाठी प्रचार दौरे काढावे लागले. अशा परिस्थितींत वरील स. ग. जोशी यांची कन्या सौभाग्यवती विजया कुलकर्णी रा. मुंबई आणि कै. ग. म. अमणापुरकर व त्यांच्या पत्नी यांनी आपले स्नेही सोबती मंडळीं मार्फत वर्गणी गोळा करण्याचे फार परिश्रम केले. श्रीमती अमणापूरकर यांनीं आपल्या कीर्तनांतून आमच्या पाठशाळेचा मोठा प्रचार केला आणि त्यांच्या प्रचारामुळें श्री. ना. य. जोशी रा. मुंबई यांच्याकडून आमच्या या शिक्षण संस्थेला सन १९७४ मध्ये रुपये १००१।– ची देणगी मिळाली.

अशारीतीने जेव्हा आमच्या पाठशाळेला पुन्हा अडचणीचे दिवस आले. त्यावेळीं या सौ. कुलकर्णी यांचा त्यांचे पिताजी श्री. स. ग. जोशी यांचे स्नेही मुंबईचे श्री. जी. के. कुलकर्णी यांच्याशी या पाठशाळेबाबत देणगी संबंधी बोलण्याचा सुयोग आला. हे श्री. जी. के. कुलकर्णी हे धार्मिक प्रवृत्तीचे फार सालस आणि सहकारी स्वभावाचे गृहस्थ आहेत. या पाठशाळेची फार बिकट परिस्थिती पाहून त्यांच्या मनांत अतीशय अस्वस्थता उत्पन्न झाली. त्यांनी श्री. विजय एस् सांड या उदार श्रीमान गृहस्थांशी या विषयी विचार विनिमय केला. श्री. सांड हे श्रीमान् बीर्ला शेठ यांचे प्रमुख कार्यवाह असे आहेत. यांनी चर्चा करून आमच्या या पाठशाळेची स्मरणिका प्रसिद्ध करण्याची योजना केली. याप्रमाणें सन १९७३ मध्ये एक व सन १९७५ एक मध्यें अशा दोन स्मरणिका प्रसिद्ध केल्या. श्री. सांड व श्री. जी. के. कुलकर्णी यांच्या आवाहनानें मुंबई कलकत्ता वगैरे शहरांच्या ठिकाणच्या कारखानदारांनीं या दोन स्मरणिकांतून आपल्या जाहिराती दिल्या, कांही उद्योगपतींनी देणग्याही दिल्या. यांच्या प्रयत्नानें आम्हाला या दोन वर्षांच्या अवधींत ३,७५,०००।– रु चा निधी गोळा करता आला. ही रक्कम स्वतंत्र कायमनिधी म्हणून कायम ठेवीत, युनिट ट्रस्ट वगैरे ठिकाणीं ठेवणेंत आली. या कायम निधीला कोणत्याही खर्चाचे कामीं हात लावायचा नाही; फक्त त्याचें येणारें व्याज मात्र पाठशाळेच्या नित्य खर्चासाठी वापरांत यावयाचे असें ठरविण्यात आलें आहे. तथापि पाठशाळेचा दैनंदिन खर्च भागविण्यासाठी पुरेशी ही

व्याजाची रक्कम नाहीं. ही मोठी मदत मिळाली आणि मूल्यवान देणगी मिळाली याचें सर्व श्रेय श्री. जी. के. कुलकर्णी व व्ही. एस. सांड यांनाच आहे.

साताऱ्यातील प्रतिष्ठित पुढारी आणि ज्यांचा साताऱ्यांतील अनेक संस्थांशी अध्यक्षपदानें संबंध आहे असे सार्वजनिक कार्यकर्ते श्री. रा. ना. तथा वन्याबापू गोडबोले यांचा आम्हाला सतत पाठिंबा असून शक्य त्या सर्व मार्गांनी ते आम्हाला मदत करीत असतात

श्री. क्षेत्र काशी येथील अखिल भारतीय कीर्तीचे महान पंडित. श्री. राजेश्वर शास्त्री द्रवीड आणि श्री. हरेरामशास्त्री शुक्ल यांच्या सारखे प्रमुख शास्त्री व आधुनिक विद्वान गृहस्थ तसेच कांही उद्योगपती यांनी या आमच्या संस्थेला भेटी दिल्या आहेत. गेली ४० वर्षे आमच्या पाठशाळेनें जें कार्य केलें आहे. व करीत आहे त्याबद्दल प्रशंसोद्गार काढले आहेत. अशा रीतीने आमची ही पाठशाळा केवळ सातारा शहराच्याच नव्हे तर सबंध महाराष्ट्राच्या दृष्टीने अभिमानास्पद व उत्साहवर्धक अशी संस्था झालेली आहे.

आमच्या या संस्थेचें विश्वस्त मंडळ खालीलप्रमाणे आहे.

सभासद विश्वस्त:– १) श्री. सोमेश्वरशास्त्री जोशी.
२) श्री. श्रीकृष्णशास्त्री जोशी
३) श्री. रघुनाथ विष्णु कोल्हटकर

जरी आम्ही अडचणीच्या आडरानांतून बाहेर पडलेलों आहोंत; तरी आमची आर्थिक परिस्थिती अजूनही समाधानकारक स्वत: परिपूर्ण नाही. हल्ली या पाठशाळेत १७ विद्यार्थी व ५ अध्यापक आहेत. आणि कायमठेवींतून येणारें व्याज शाळेचा दरमहाचा खर्च जो चार हजार रुपयांपेक्षा जास्त आहे तो भागविण्या इतकें पुरेसें नाही. पाठशाळेंतील अध्यापकांना दिलें जाणारें मासिक अनुदान त्यांच्या विद्वत्तेच्या व शिक्षणाच्या जबाबदारीच्या मानानें पुरेसें नाही. त्याचप्रमाणें इमारतीच्या दुरुस्ती व नीट रक्षण याला येणारा खर्च या व्याजांतून भागविणें शक्यतेच्या बाहेरचें आहे हल्लीची मठाची इमारतही विद्यार्थी, शिक्षक व ग्रंथालय यांना पुरेशी नाहीं. विद्यार्थ्यांचे पालक आणि इतर परस्थ पाहुणे येथें येतात व एक दोन दिवस मुक्काम करतात. त्यांच्या निवासा करितां एक अभ्यागत गृह बांधणेची आवश्यकता आहे. याकरितां हल्लीच्या इमारतीचा विस्तार करणें अत्यावश्यक झालें आहे. ग्रंथालयाकरितां नवीन ग्रंथ विकत घेणेची निकडीची जरूरी भासू लागली आहे. कारण गेलीं बरीच वर्षे अशी जरूरीचीं पुस्तकें विकत घेणें शक्य झाले नाहीं. नित्य लागणाऱ्या वस्तूंच्या किमती महागाईमुळें वाढल्या आहेत. त्याकरितांही कांही पुरवठा करणें जरूरीचे आहे. कायम ठेवीवरील व्याजाचे दरांत

उतार झाल्यामुळें आमचें कायमठेवीवरील व्याजाचे उत्पन्न दहा टक्क्यांनी कमी झालें आहे. वरील सर्व बाबींचा मेळ घालण्यासाठीं अजूनही पांच लक्ष रुपयांचा निधि जमविणें अवश्यक झालें आहे. याकरितां धार्मिक मनोवृत्तीच्या व उदार अशा जनतेकडे आणि उद्योगपतींच्याकडे मागणी करणें या संस्था चालकांना भाग झाले आहे. असे उदार गृहस्थ आम्हाला एकांगी टाकणार नाहीतच, पण भरीव आर्थिक मदत, जशी यापूर्वी केली तशी, आताही करतील असा आम्हाला मोठा भरवसा आहे. या राष्ट्राच्या भरभराटीकरता व खऱ्या हिता-करितां जें धर्मकार्य आम्ही नेटानें चालवीत आहोत, ते कार्य प्राप्त होण्याचे कामी आम्हाला सर्वजण सर्व प्रकारें मदत करतील अशी खात्री आहे. तो दयाळु परमेश्वर सर्वांच्या अंत:करणांत या धर्म रक्षण कार्याबाबत चांगली प्रेरणा करो अशी त्या जगन्नियंत्या परमेश्वरचरणीं नम्र व कळकळीची प्रार्थना आहे.

विद्याभूषण पंडित श्री. काशिनाथशास्त्री जोशी.

चालू अध्यक्ष श्री मदाद्यशंकराचार्य मंदिर आणि
भारती भवनमठ व श्री. शंकराचार्य वेदशास्त्रपाठशाळा, सातारा.

तृतीयावृत्तीसंबंधी प्रकाशकाचे अल्प निवेदन

श्री शंकरो विजयते

भाद्रपद पौणिमेच्या दिवशी सुधारून वाढविलेल्या तिसऱ्या णावृत्तीचे प्रकाशन करताना आम्हास आनंद होत आहे.

भक्तजन याही आवृत्तीचे स्वागत करतील असा अिश्वास आहे.

श्रीमच्छंकराचार्योपासना या पुस्तकाची द्वितीयावृत्ती संपून बरेच दिवस झाले होते. त्या पुस्तकाच्या पुनर्मुद्रणाचे कार्य अनेक अडचणींमुळे राहून गेले होते. अध्यात्मविद्याप्रदीप — दशोपनिषद्भाष्यचंद्रिका, वैदिक धर्मचंद्रिका व भारतीय राजनीति या पुस्तक छपाईस बराच खर्च झाल्याने या पुस्तकाचे छपाईस अवसर मिळत नव्हता.

महाराष्ट्रमित्र मुद्रणालयाचे चालक श्री. ना. ह. कोल्हटकर यांनी पुस्तक छपाईचे कार्य सत्वर केल्याबद्दल त्यांचाही मी आभारी आहे.

भाद्रपद शु।। १५ ।१९०२
गुरुवार २४।९।१९८०
सातारा

जनार्दन दत्तात्रय पाठक
मठीय कार्यदर्शी

श्री शंकरो विजयते

प्रथमावृत्ति : प्रकाशकाचे अल्प निवेदन

श्रीमज्जगद्गुरु श्री. शंकराचार्य श्री. सच्चिदानंद विद्याशंकर भारती (वाडीकर–जेरे) स्वामी महाराज मठ संकेश्वर–करवीर यांचे आचार्य-पीठावर आरोहण आ. शु. ५ शके १८५४ सन १९३२ या वर्षी झाले. तेव्हापासून आतापर्यंत पीठाचे कर्तव्य या नात्याने धर्मोपदेशद्वारा धर्म जागृतीचे कार्य करणेसाठी सर्व भारतांत संचार चालू आहे. आचार्य पीठाकडून आत्तापर्यंत सर्व शिष्यवर्गांना वैदिक धर्माचे ज्ञान व्हावे व त्यांचेकडून धर्मानुष्ठान घडून त्यांना विविध सुखाचा लाभ व्हावा यासाठी अनेक पुस्तके प्रसिद्ध करण्यात आली. "श्रींचे चरित्र"

या पुस्तकात श्रींच्या पूर्वाश्रमांतील त्यांचे जीवन-चरित्र व पीठाधिष्ठित झाल्यानंतर त्यांनी केलेले धर्मप्रचाराचे कार्य, तसेच 'भगवत्पूज्यपाद' श्रीमच्छंकराचार्य यांचे जीवन-चरित्र व त्यांची कामगिरी याबद्दल माहिती, वगैरे मठीय वृत्त दिले, दुसरे 'प्रवृत्ति धर्म' या पुस्तकांत वैदिक धर्मासंबंधी विशेष विचार केला आहे, तिसऱ्या 'अध्यात्मविद्या सिद्धांतसार' (निवृत्ति धर्म) या ग्रंथांत 'अध्यात्म विद्येचे सांगोपांग विवरण केले आहे' 'चवथे' स्त्री धर्म' या प्रबंधात वैदिक धर्मात सर्व स्त्रियांच्यासाठी जी कर्तव्ये सांगितली आहेत. त्यांचे विवरण केले आहे. हे जे नवीन लहानसे पुस्तक प्रसिद्ध केले आहे, याचे नाव "श्रीमच्छंकराचार्योपासना" असे आहे. मठाभिमानी व धर्मप्रेमी सर्व शिष्यवर्गानी यथाधिकार श्री आचार्यचरणाची दररोज नियमाने उपासना करावी व त्या सर्व शिष्यवर्गाचा सर्व प्रकारे उत्कर्ष व्हावा या उद्देशाने श्रींच्या आज्ञेवरून सर्व शिष्यांच्या कल्याणाकरता हे पुस्तक प्रसिद्ध करण्याचे अहोभाग्य श्रींच्या कृपेनेच मला लाभले याबद्दल मला धन्यता वाटते यावज्जीवं त्रयः सेव्यः वेदान्तोगुरुरीश्वरः । आदौ ज्ञानाप्तयःपश्चात् कृतघ्नत्व निवृत्तये ॥ या श्लोकांत सांगितल्याप्रमाणे शास्त्र, गुरु व ईश्वर यांची यावज्जीव सेवा मठ सांप्रदायाम अनुरूप कोणत्या पद्धतीने करावी ही माहिती सर्वांना व्हावी यासाठी या पुस्तकाचे प्रकाशन केले आहे. तरी या पुस्तकाचा मठाच्या सर्व शिष्यवर्गाने अवश्य स्वीकार करावा व आपले श्रेय संपादन करावे अशी मी शिष्यवर्गांना विनंती करून माझे अल्पसे निवेदन पुरे करतो. आचार्यपीठाकडून लवकरच एक महत्वाचे पुस्तक "वैदिकधर्म व भारतीय राजनीति (अर्थशास्त्र)" या नावाचे प्रसिद्ध करण्यात येणार आहे.

श्रीक्षेत्र वाई येथील यशवंत प्रेसचे मालक श्री. गोपाळराव सोहनी यांनी या पुस्तकाचे छपाईचे काम सुंदर केले याबद्दल मी त्यांचे आभार मानतो.

मती फाल्गुन शु॥ ११
श्रीशंकराचार्य मठ – सातारा

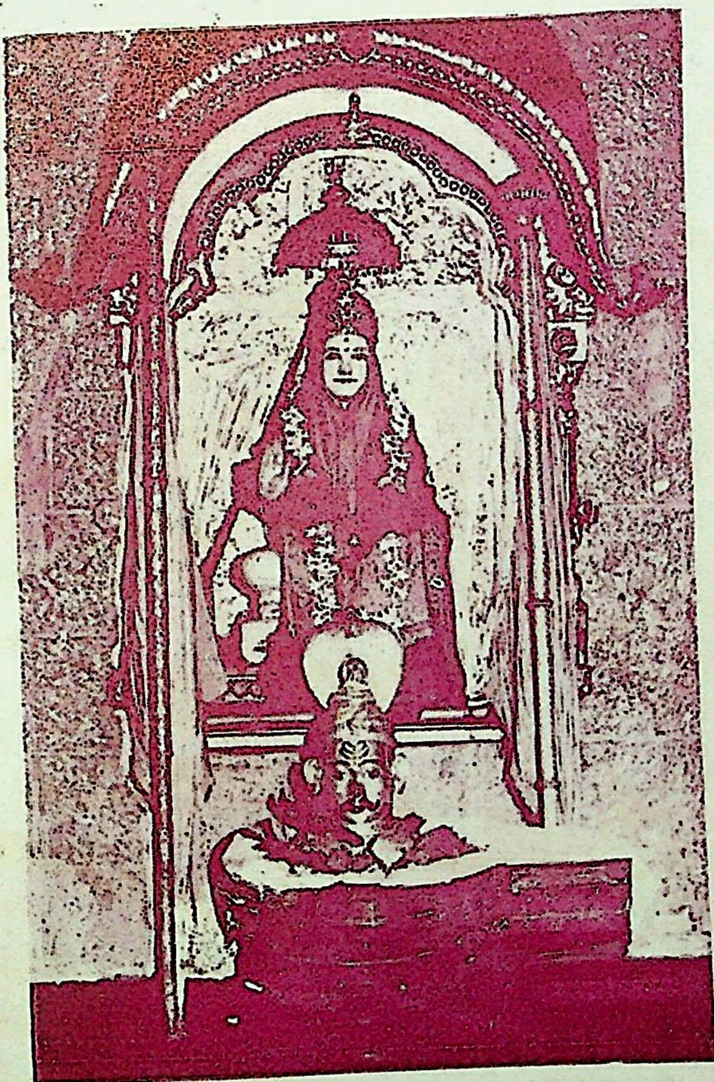
जनार्दन दत्तात्रय पाठक
मठीय कार्यदर्शी

संकेश्वर-करवीरपीठाधिष्ठित श्रीमज्जगद्गुरु श्रीशंकराचार्य महाराज यांची बिरुदावलि

स्वस्ति श्रीमत्समस्तसुरवृन्दपूजितपादारविन्द शिवप्रतिबिम्बवर्य
श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीण
यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारध्यानधारणासमाध्यष्टाङ्ग-
योगानुष्ठाननिष्ठ तपश्चक्रवर्त्यनाद्यविच्छिन्नगुरुपरम्परा-
प्राप्तषड्दर्शनसंस्थापनाचार्यव्याख्यानसिंहासना-
धीश्वर सकलनिगमागमसारहृदयसाङ्ख्यत्रय-
प्रतिपादक सकलनास्तिकमतोच्छेदपूर्वक-
सकलधर्मसंस्थापनैकधुरीणवैदिकमार्गप्रवर्तक
सर्वतन्त्रस्वतन्त्रश्रीमहाराजधानीऋष्यशृङ्ग-
पुरवराधीश श्रीमद्राजाधिराजगुरुमण्डलाचार्य
श्रीमच्छङ्कराचार्यन्वयसञ्जानाभिवपञ्चगङ्गा
तीरवासकमलानिकेतनकरवीरसिंहासनाधीश्वर श्री-
सच्चिदानन्दश्रीविद्यानृसिंहभारतीकरकमलकञ्जिल्कोद्भ
श्रीमदभिनवश्रीसच्चिदानन्दश्रीविद्याशङ्करभारतीस्वामि-
कृतानि श्रीभास्करपरिवारच्छात्राणामनुदिनमेधमानभ-
व्यजनकानि श्रीमच्छङ्कराराधनावसरीयनारायणस्मरणानि ॥

....

अनुक्रमणिका : पृष्ठ

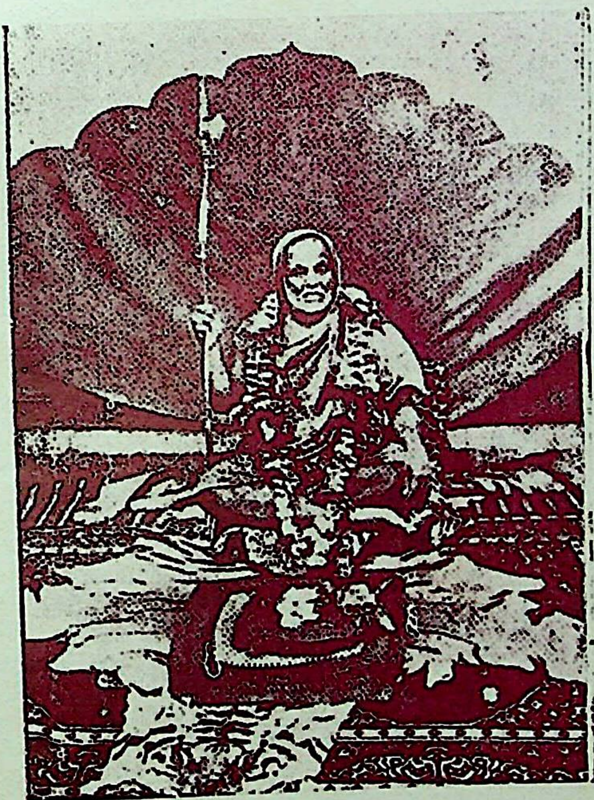
सातारा येथील जगद्गुरु श्रीशंकराचार्य मठांतील

आद्य श्रीशंकराचार्य मूर्ती

श्री १००८ चंद्रशेखरेंद्र सरस्वती शंकराचार्य स्वामी महाराज

कांची कामकोटी पीठाधीश्वर

श्री १०८ श्रीमज्जगद्गुरु शंकराचार्य स्वामी महाराज

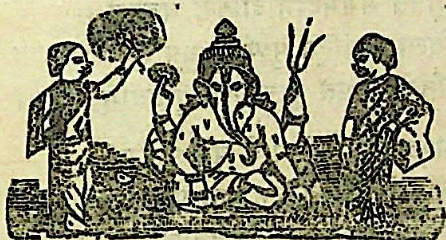
वाडीकर-जेरे

समाधी : दिनांक ६-३-१९८०.

काशीनाथशास्त्री जोशी,
वे. शा. सं. पं. विद्याभूषण न्यायरत्न
मुख्याध्यापक वेदपाठशाळा, सातारा

॥ श्रीशंकरो विजयते ॥

सजयति सिंदुरवदनो देवो यत्पादपंकजस्मरणम् ।
वासरमणिरिव तमसां राशीन्नाययति विघ्नानाम् ॥ १ ॥

नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि ।
त्वामहम् प्रार्थये नित्यम् विद्यादानं च देहि मे ॥ २ ॥

नारायणं पद्मभवं वशिष्ठं शक्तिंच तत्पुत्रपराशरं च ।
व्यासं शुकं गौडपदं महांतं गोविंदयोगींद्रमथास्य शिष्यम् ॥
श्रीशंकराचार्यमथास्यपद्मपादंच हस्तामलकंच शिष्यम् ।
तं तोटकं वार्तिककारमन्यान् अस्मद्गुरून्,
संततमानतोऽस्मि ॥ ३ ॥

भस्मोद्धूलितसर्वांगं काञ्चनाभं यतीश्वरम् ॥
दण्डं च ज्ञानमुद्रां च बाहुभ्यां दधतं क्रमात् ॥ ४ ॥

षण्मतस्थापकं लोके कलौ शंकरदेशिकम् ।
ध्यायेऽहं भगवत्पामद्वैतज्ञानदायकम् ॥ ५ ॥
शास्त्रं शारीरमीमांसा देवस्तु परमेश्वरः ।
आचार्याः शंकराचार्याः संतु मे जन्मजन्मनि ॥ ६ ॥

२ ॥ श्रीशिवमानसपूजा ॥

रत्नैः कल्पितमासनं हिमजलैः स्नानं च दिव्यांबरम् ।
नानारत्नविभूषितं मृगमदामोदांकितं चंदनम् ॥
जातीचम्पकबिल्वपत्रसहितं पुष्पं च धूपं तथा ।
दीपं देव दयानिधे पशुपते हृत्कल्पितं गृह्यताम् ॥ १ ॥

सौवर्णे मणिखण्डरत्नरचिते पात्रे घृतं पायसं ।
भक्ष्यं पंचविधं पयोदधियुतं रंभाफलं पानकम् ।
शाकानामयुतं जलं रुचिकरं कर्पूरखंडोज्ज्वलम् ।
तांबूलं मनसा मया विरचितं भक्त्या-प्रभो स्वीकुरु ॥ २ ॥

छत्रं चामरयोर्युगं व्यजनकं चादर्शकं निर्मलं ।
वीणाभेरिमृदंगकाहलकलागीतं च नृत्यं तथा ॥
साष्टांगं प्रणतिः स्तुतिर्बहुविधा ह्येतत्ससमस्तं मया ।
संकल्पेन समर्पितं तव विभो पूजां गृहाण प्रभो ॥ ३ ॥

आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहम् ।
पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः ॥
संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो ।
यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भो तवाराधनम् ॥ ४ ॥

करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा ।
श्रवणनयनजं वा मानसं वापराधम् ॥
विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व ।
जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेवशंभो ॥ ५ ॥

३ विष्णुस्तोत्रम्

अविनयमपनय विष्णो दमय मनः शमय विषयमृगतृष्णाम्
भूतदयां विस्तारय तारय संसारसागरतः ॥ १ ॥

दिव्यधुनीमकरन्दे परिमलपरिभोगसच्चिदानन्दे ।
श्रीपतिपदारविन्दे भवभयखेदच्छिदे वंदे ॥ २ ॥

सत्यपि भेदापगमे नाथ तवाहं न मामकीनस्त्वम् ।
सामुद्री हि तरंगः क्वचन समुद्रो न तारंगाः ॥ ३ ॥

उद्धृतनग नगभिदनुज दनुजकुलामित्र मित्रशशिदृष्टे ॥
दृष्टे भवति प्रभवति न भवति किं भवतिरस्कारः ॥ ४ ॥

मत्स्यादिभिरवतारैरवतारवताऽवता सदा वसुधाम् ।
परमेश्वर परिपाल्यो भवता भवतापभीतोऽहम् ॥ ५ ॥

दामोदर गुणमंदर सुंदरवदनारविंद गोविंद ।
भवजलधिमथनमन्दर परमं दरमपनय त्वं मे ॥ ६ ॥

नारायण करुणामय शरणं करवाणि तावकौ चरणौ ।
इति षट्पदी मदीये वदनसरोजे सदा वसतु ॥ ७ ॥

४ देवीस्तोत्रम्

देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्

न मंत्रं नो यंत्रं तदपि च न जाने स्तुतिमहो
न चह्वानं ध्यानं तदपि च न जाने स्तुतिकथाः।
न जाने मुद्रास्ते तदपि च न जाने विलपनं ॥
परं जाने मातस्त्वदनुसरणं क्लेशहरणम् ॥१॥

विधेरज्ञानेन द्रविणविरहेणालसतया ॥
विधेयाशक्यत्वात्तव चरणयोर्याच्युतिरभूत् ।
तदेतत्क्षंतव्यं जननि सकलोद्धारिणि शिवे ॥
कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ॥ २ ॥

पृथिव्यां पुत्रास्ते जननि बहवः संति सरलाः ॥
परं तेषां मध्ये विरलतरलोऽहं तव सुतः ॥
मदीयोऽयं त्यागः समुचितमिदं नो तव शिवे ।
कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ॥ ३ ॥

जगन्मातर्मातस्तव चरणसेवा न रचिता ।
न वा दत्तं देवि द्रविणमपि भूयस्तव मया ॥
तथापि त्वं स्नेहं मयि निरुपमं यत्प्रकुरुषे
कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ॥ ४ ॥

परित्यक्त्वा देवान्विविधविधसेवाकुलतया ॥
मया पंचाशीतेरधिकमपनीते तु वयसि ।
इदानीं चेन्मातस्तव यदि कृपा नापि भविता ।
निरालंबो लंबोदरजननि कं यामि शरणम् ॥ ५ ॥

श्वपाको जल्पाको भवति मधुपाकोपगिरा ।
निरातंको रंको विहरति चिरं कौटिकनकैः ।
तवापर्णे कर्णे विशति मनुवर्णे फलमिदम् ।
जनः को जानीते जननि जपनीयं जपविधौ ॥ ६ ॥

चिताभस्मालेपो गरलमशनं दिक्पटधरो ।
जटाधारी कंठे भुजगपतिहारी पशुपतिः
कपाली भूतेशो भजति जगदीशैकपदवीम् ।
भवानि त्वत्पाणिग्रहणपरिपाटीफलमिदम् ॥ ७ ॥

न मोक्षस्याकांक्षा न च विभववांछापि च न मे ।
न विज्ञानापेक्षा शशिमुखि सुखेच्छापि न पुनः ।
अतस्त्वां संयाचे जननि जननं यातु मम वै ।
मृडानी रुद्राणी शिवशिव भवानीति जपतः ॥ ८ ॥

नाराधितासि विधिना विविधोपचारैः ।
किं रूक्षचिंतनपरैर्न कृतं वचोभिः ॥
श्यामे त्वमेव यदि किंचन मय्यनाथे ।
धत्से कृपामुचितमंब परं तवैव ॥ ९ ॥

आपत्सु मग्नः स्मरणं त्वदीयं ।
करोमि दुर्गे करुणार्णवेशि ॥
नैतच्छठत्वं मम भावयेथाः
क्षुधातृषार्ताः जननीं स्मरंति ॥ १० ॥

जगदंब विचित्रमत्र किं परिपूर्णा करुणाऽस्ति चेन्मयि ।
अपराधपरंपरावृतं नहि माता समुपेक्षते सुतम् ॥ ११ ॥
मत्समः पातकी नास्ति पापघ्नी त्वत्समा नहि ॥
एवं ज्ञात्वा महादेवि यथायोग्यं तथा कुरु ॥ १२ ॥
इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रं संपूर्णम्।

॥ श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रम् ॥

विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतम्
पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया ।
यः साक्षीकुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयम्
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ १ ॥
बीजस्यान्तरिवाङ्कुरो जगदिदंप्राङ्निर्विकल्पंपुनर्-
मायाकल्पित देशकालकलनावैचित्र्यचित्रीकृतम् ।
मायावीव विजृम्भयत्यपि महायोगीव यः स्वेच्छया
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ २ ॥
यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थकं भासते
साक्षात्तत्त्वमसीति वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान् ।
यत्साक्षात्करणात् भवेन्न पुनरावृत्तिर्भवाम्भोनिधौ
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ३ ॥
नानाच्छिद्रघटोदरस्थितमहादीपप्रभाभास्वरं
ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिकरणद्वारा बहिः स्पंदते ।
जानामीति तमेव भान्तमनुभात्येतत्समस्तं जगत्
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ४ ॥
देहं प्राणमपीन्द्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यं विदुः
स्त्रीबालान्धजडोपमास्त्वहमिति भ्रान्ता भृशं वादिनः ।
मायाशक्तिविलासकल्पितमहाव्यामोहसंहारिणे
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ५ ॥
राहुग्रस्तदिवाकरेन्दुसदृशो मायासमाच्छादनात्
सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान् ।

प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ६ ॥
बाल्यादिष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि
व्यावृत्तास्वनुवर्तमानमहमित्यन्तः स्फुरन्तं सदा ।
स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतां यो मुद्रया भद्रया ।
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ७ ॥
विश्वं पश्यति कार्यकारणतया स्वस्वामिसंबन्धतः
शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्राद्यात्मना भेदतः ।
स्वप्ने जाग्रति वा य एष पुरुषो मायापरिभ्रामितः
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ८ ॥
भूरम्भांस्यनलोऽनिलोम्बरमहर्नाथो हिमांशुः पुमान्
इत्याभाति चराचरात्मकमिदं यस्यैव मूर्त्यष्टकम् ।
नान्यत् किंचन विद्यते विमृशतां यस्यात्परस्माद्विभोः
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥ ९ ॥
सर्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतमिदं यस्मादमुष्मिंस्तवे
तेनास्य श्रवणात्तथार्थमननाद्ध्यानाच्च संकीर्तनात् ।
सर्वात्मत्वमहाविभूतिसहितं स्यादीश्वरत्वं स्वतः
सिध्येत्तत्पुनरष्टधा परिणतं चैश्वर्यमव्याहतं ॥ १० ॥
वटविटपिसमीपे भूमिभागे निषण्णं
सकलमुनिजनानां ज्ञान-दातारमारात् ।
त्रिभुवनगुरुमीशं दक्षिणामूर्तिदेवं
जननमरणदुःखच्छेददक्षं नमामि ॥ ११ ॥
चित्रं वटतरोर्मूले वृद्धाः शिष्या गुरुर्युवा ।
गुरोस्तु मौनं व्याख्यानं शिष्यास्तु छिन्नसंशयः॥ १२ ॥

ॐनमः प्रणवार्थाय शुद्धज्ञानैकमूर्तये ।
निर्मलाय प्रशान्ताय दक्षिणामूर्तये नमः ॥ १३ ॥
निधये सर्वविद्यानां भिषजे भवरोगिणाम् ।
गुरवे सर्वलोकानां दक्षिणामूर्तये नमः ॥ १४ ॥
मौनव्याख्याप्रकटितपरब्रह्मतत्त्वं युवानं
वर्षिष्ठान्ते वसदृषिगणैरावृतं ब्रह्मनिष्ठैः ।
आचार्येन्द्रं करकलितचिन्मुद्रमानन्दरूपम्
स्वात्मारामं मुदितवदनं दक्षिणामूर्तिमीडे ॥ १५ ॥
इतिश्रीमदाद्यशंकराचार्यविरचितं श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

॥ श्री शंकरो विजयते ॥

अथ श्रीसंकष्टहरण स्तोत्रम्

श्रीपाद श्रीवल्लभ त्वं सदैव ।
श्रीदत्तास्मान्पाहि देवाधिदेव ॥
भावग्राह्य क्लेशहारिन्त्सुकीर्ते ।
घोरात्कष्टादुद्धरास्मान्नमस्ते ॥ १ ॥
त्वं नो माता त्वं पिताऽऽप्तोऽधिपस्त्वं ।
त्राता योगक्षेमकृत्सद्गुरुस्त्वम् ॥
त्वं सर्वस्वं नः प्रभो विश्वमूर्ते ।
घोरात्कष्टादुद्धरास्मान्नमस्ते ॥ २ ॥
पापं तापं व्याधिमाधिं च दैन्यं ।
भीतिं क्लेशं त्वं हराऽशु त्वदन्यम् ॥
त्रातारं नो वीक्ष्य ईशास्तजूर्ते
घोरात्कष्टादुद्धरास्मान्नमस्ते ॥ ३ ॥

नान्यस्त्राता नापि दाता न भर्ता ।
त्वत्तो देव त्वं शरण्योऽकहर्ता ॥
कुर्वात्रेयानुग्रहं पूर्णराते ।
घोरात्कष्टादुद्धरास्मान्नमस्ते ॥ ४ ॥
धर्मे प्रीतिं सन्मतिं देवभक्तिं
सत्संगाप्तिं देहि भुक्तिं च मुक्तिम् ॥
भावासक्तिं चाखिलानन्दमूर्ते ।
घोरात्कष्टादुद्धरास्मान्नमस्ते ॥ ५ ॥
श्लोकपंचकमेतद्यो लोकमंगलवर्धनम् ।
प्रपठेन्नियतो भक्त्या स श्रीदत्तप्रियो भवेत् ॥ ६ ॥
इति. प. प. वासुदेवा वि. घोरकष्टोद्धरण स्तोत्रम् संपूर्णम् ।

५ शिवाष्टोत्तरशत नामावली

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसम् ।
रत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम् ॥
पद्मासीनं समंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानम् ।
विश्वाद्यं विश्ववंद्यं निखिलभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

॥ श्री शंकर ॥

॥ श्रीमन्महागणाधिपतये नमः

१ महाकैलासशिखरनिलयाय नमो नमः
२ हिमाचलेंद्रतनयावल्लभाय नमो नमः
३ वामभागकलत्रार्धशरीराय नमो नमः
४ विलसद्दिव्यकर्पूरगौराङ्गाय नमो नमः
५ कोटिकंदर्पसदृशलावण्याय नमो नमः
६ रत्नमौक्तिकवैडूर्यकिरीटाय नमो नमः
७ मंदाकिनीजलोपेतमूर्धजाय नमो नमः
८ चारुशीतांशुशकलशेखराय नमो नमः
९ त्रिपुंड्रविलसत्भालफलकाय नमो नमः
१० सोमपावकमार्तंडलोचनाय नमो नमः
११ वासुकीतक्षकलसत्कुंडाय नमो नमः
१२ चारुप्रसन्नसुस्मरेवदनाय नमो नमः
१३ समुद्रोद्भूतगरलकंधराय नमो नमः
१४ कुरङ्गविलसत्पाणिकमलाय नमो नमः
१५ परश्वधवलसद्दिव्यकराब्जाय नमो नमः
१६ वराभयप्रदकरयुगुलाय नमो नमः
१७ अनेकरत्नमाणिक्यसुहाराय नमो नमः
१८ मुक्तासुवर्णरुद्राक्षमालिकाय नमो नमः
१९ हिरण्यकिंकिणीयुक्तकंकणाय नमो नमः
२० मंदारमल्लिकादाभूषिताय नमो नमः
२१ मत्तमातंगसत्कृत्तिवसनाय नमो नमः

२२ नागेंद्रयज्ञोपवीतशोभनाय नमो नमः
२३ सौदामिनीसमच्छायसुवस्त्राय नमो नमः
२४ सिंजीरमणिमंजीरचरणाय नमो नमः
२५ चक्राब्जध्वजयुक्तांघ्रिसरोजाय नमो नमः
२६ अपर्णाकुचकस्तूरीरंजिताय नमो नमः
२७ गुहमत्तेभवदनजनकाय नमो नमः
२८ बिडौजाविधिवैकुंठनामिताय नमो नमः
२९ कमलापार्वतींद्राणीसेविताय नमो नमः
३० महापंचाक्षरीमंत्रस्वरूपाय नमो नमः
३१ सहस्रकोटितपनसंकाशाय नमो नमः
३२ अनेककोटिशीतांशुप्रकाशाय नमो नमः
३३ कैलासतुल्यवृषभवाहनाय नमो नमः
३४ नंदीभृंमुखानेकसंस्तुताय नमो नमः
३५ निजपादांबुजासक्तसुलभाय नमो नमः
३६ प्रारब्धजन्ममरणमोचनाय नमो नमः
३७ संसारभयदुःखौघभेषजाय नमो नमः
३८ ब्रह्मादिकीटपर्यंतव्यापकाय नमो नमः
३९ चराचरस्थूलःसूक्ष्मकल्पकाय नमो नमः
४० सर्वंसहमहमहाचक्रस्पंदनाय नमो नमः
४१ सुधाकरजगच्चक्षूरथांगाय नमो नमः
४२ सामाथर्वर्ग्यजुर्वेदतुरगाय नमो नमः
४३ सरसीरुहसंजातप्राप्तसारथये नमो नमः
४४ वैकुंठनाथज्वलनसायकाय नमो नमः
४५ चामीकरमहाशैलकार्मुकाय नमो नमः

४६ भुजंगराजविलसर्सिजिनीकृत्तये नमो नमः
४७ निजाक्षिजाग्निसंदग्धत्रिपुराय नमो नमः
४८ जालंधरासुरशिरच्छेदनाय नमो नमः
४९ मुरारिनेत्रपूज्यांध्रिपंकजाय नमो नमः
५० सहस्रभानुसंकाशचक्रदाय नमो नमः
५१ कृतांतकमहादर्पशमनाय नमो नमः
५२ मार्कंडेयमनोभीष्टवरदाय नमो नमः
५३ ज्वलज्ज्वालावलीभीमविषघ्नाय नमो नमः
५४ शिक्षकांधकदैतेयविक्रमाय नमो नमः
५५ शबरांतकलावण्यदेहसंहारिणे नमो नमः
५६ रतिप्रार्थितमांगल्यफलदाय नमो नमः
५७ स्वद्रोहिदक्षसवनविघाताय नमो नमः
५८ सनकादिसमायुक्तदक्षिणामूर्तये नमः
५९ घोरापस्मारदनुजशमनाय नमो नमः
६० अनंतवेदवेदांतसंवेद्याय नमो नमः
६१ नासाग्रन्यस्तनिटिलनयनाय नमो नमः
६२ उपमन्युमहामोहभंजनाय नमो नमः
६३ केशवब्रह्मसंग्रामधारकाय नमो नमः
६४ द्रुहिणांभोजनयतदुर्लभाय नमो नमः
६५ धर्मार्थकामकैवल्यसूचकाय नमो नमः
६६ उत्पत्तिस्थितिसंहारकारणाय नमो नमः
६७ अनंतकोटिब्रह्मांडनायकाय नमो नमः
६८ महाकोलाहलोदारशरभाय नमो नमः
६९ नरसिंहमहाकोपशमनाय नमो नमः

७० प्रपंचनाशकल्पांतभैरवाय नमो नमः
७१ हिरण्यगर्भोत्तमांगनिर्जिताय नमो नमः
७२ पतंजलिव्याघ्रपादसंनुताय नमो नमः
७३ महाताडवचातुर्यपंडिताय नमो नमः
७४ विमलप्रणवाकाशमध्यगाय नमो नमः
७५ महापातकतूलौघपावकाय नमो नमः
७६ चंडीशदोषविच्छेदप्रवीणाय नमो नमः
७७ रजस्तमःसत्त्वगुणसंयुक्ताय नमो नमः
७८ दारुकावनमौनिस्त्रीमोहिताय नमो नमः
७९ शाश्वतैश्वर्यविभवसहिताय नमो नमः
८० अखंडसच्चिदानंदविग्रहाय नमो नमः
८१ अशेषदेवताराध्यपादुकाय नमो नमः
८२ अप्राकृतमहादिव्यपुरस्थाय नमो नमः
८३ भूम्यप्तेजोवाय्यवाकाशतुरीयाय नमो नमः
८४ वसुंधरामहाभारमुदिताय नमो नमः
८५ देवकीसुतकौंतेयवरदाय नमो नमः
८६ अज्ञानतिमिरध्वंसभास्कराय नमो नमः
८७ अद्वयानंदविज्ञानसुखदाय नमो नमः
८८ अविद्योपाधिरहितनिर्गुणाय नमो नमः
८९ सप्तकोटिमहामंत्रपूरिताय नमो नमः
९० शब्दस्पर्शगंधादिसाधनाय नमो नमः
९१ अक्षरक्षरकूटस्थपरमाय नमो नमः
९२ षोडशाब्दवयोपेतदिव्यांगाय नमो नमः
९३ सहजानंदसंदोहसंयुक्ताय नमो नमः

९४ सहस्राक्षरमहापद्ममंडिताय नमो नमः
९५ अनंतानंदबोधांबुनिधिरस्थाय नमो नमः
९६ अकारादिक्षकारांतवर्णस्थाय नमो नमः
९७ निस्तुलौदार्यसौभाग्यप्रबलाय नमो नमः
९८ कैवल्यपरमानंदनियोगाय नमो नमः
९९ हिरण्यज्योतिर्विभ्राजत्सुप्रभाय नमो नमः
१०० ज्योतिषामुत्तमज्योतीरूपदाय नमो नमः
१०१ अनौपम्यमहासौख्यपदस्थाय नमो नमः
१०२ अचिंत्यदिव्यमहिमरंजिताय नमो नमः
१०३ अनित्यदेहविभ्रांतिवर्जिताय नमो नमः
१०४ सकृत्प्रसन्नदौर्भाग्यभेदनाय नमो नमः
१०५ षट्त्रिंशत्तत्वप्रासादभूनाथाय नमो नमः
१०६ आदिमध्यांतरहितदेहस्थाय नमो नमः
१०७ परानंदस्वरूपार्थबोधकाय नमो नमः
१०८ इच्छाज्ञानक्रियाशक्तिनियुक्ताय नमो नमः
१०९ पराशक्तिसमायुक्तपरेशाय नमो नमः

इतिश्री शिवरहस्योक्त शिवाष्टोत्तरशत नामावली

श्री शंकरार्पणमस्तु

ॐ तत्सत्.

६ शिवप्रार्थना

गणेशाय नमस्तुभ्यं हेरंबायैकदंतिने ।
स्वानंदवासिने नित्यं ब्रह्मणस्पतये नमः ॥ १ ॥
नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि ।
त्वामहं प्रार्थये नित्यं विद्यादानं च देहि मे ॥ २ ॥

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुःसाक्षात्परब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ ३ ॥
भस्मोध्दूलितसर्वाङ्गं काञ्चनाभं यतीश्वरम् ।
दंड च ज्ञानमुद्रांच बाहुभ्यां दधतं क्रमात् ॥ ४ ॥
षण्मतस्थापकं लोके कलौ शंकर देशिकम् ।
ध्यायेऽहं भगवत्पादमद्वैतज्ञानदायकम् ॥ ५ ॥
शास्त्रं शरीरमीमांसा देवस्तु परमेश्वरः ।
आचार्याः शंकराचार्याः सन्तु जन्मनि जन्मनि ॥ ६ ॥
सारूप्यं तव पूजने शिव महादेवेति संकीर्तने
सामीप्यं शिवभक्तिधुर्यजनतासांगत्यसंभाषणे
सालोक्यं च चराचरात्मकतनुध्याने भवानीपते
सायुज्यं मम सिद्धमंत्र भवति स्वामिन्कृतार्थोस्म्यहम् ॥ १ ॥
त्वपादांबुजमर्चयामि परमं त्वा चिंतयाम्यन्वहम् ।
त्वामीशं शरणं व्रजामि वचसा त्वामेव याचे विभो
वीक्षां मे दिश चाक्षुषीं सकरुणां दिव्यैश्चिरं प्रार्थिताम्
शंभो लोकगुरो मदीयमनसः सौख्योपदेशं कुरु ॥ २ ॥
नित्यं स्वोदरपूरणाय सकलानुद्दिश्य वित्ताशया ॥
व्यर्थं पर्यटन करोमि भवतः सेवां न जाने विभो ॥
मज्जन्मांतरपुण्यपाकबलतस्त्वं शर्व सर्वांतर ॥
तिष्ठस्येव हितेन मे पशुपते ते रक्षणीयोऽस्म्यहम् ॥ ३ ॥
संसारे जनितापरोगसहिते तापत्रयाक्रंदिते
नित्यं पुत्रकलत्रवित्तविलसत्पाशैनिबद्धं दृढम् ॥
गर्वांधं बहुपापवर्गसहितं कारुण्यदृष्टया विभो
श्रीमृत्युंजय पार्वतीप्रिय सदा मां पाहि सर्वेश्वर ॥ ४ ॥

ध्यायंतस्त्वां कतिचन भवं दुस्तरं निस्तरंति
त्वत्पादाब्जं विधिवदितरे नित्यमाराधयंतः ।।
अन्ये वर्णाश्रमविधिरतः पालयंतस्त्वदानाम्
सर्वं हित्वा भयजलनिधावेष मज्जामि घोरे ।। ५ ।।
नाहं रोद्धुं करणनिचयं दुर्नयं पारयामि
स्मारं स्मारं जनिजपथरुजं नाथ सीदामि भीत्या ।।
किं वा कुर्वे किमुचितमिह क्वाद्य गच्छामि हंत
त्वत्पादाब्जप्रपतनमृते नैव पश्याम्युपायम् ।। ६ ।।
उल्लङ्घ्याज्ञामुडुपतिकलाचूड ते विश्ववंद्य
त्यक्ताचारःपशुवदधुना मुक्तलज्जश्चरामि ।।
एवं नानाविधभवततिप्राप्तदीर्घापराधः
क्लेशांभोधिं कथमहमृते त्वप्रसादात्तरेयम् ।। ७ ।।
प्राणोत्क्रांतिव्यतिकरदलत्संधिबंधे शरीरे
प्रेमावेशप्रसरदमिताक्रंदिते बंधुवर्गे ।।
अंतः प्रज्ञामपि शिवभजन्नंतरायैरनंतैः
आविद्धोऽहं त्वयि कथमिमामर्पयिष्यासि बुद्धिम् ।। ८ ।।
आलोच्यैवं मयि यदि भवान्नाथ दोषाननंतान्
अस्मत्पादाश्रयणपदवीं नार्हतीति क्षिपेन्माम् ।।
अद्यैवेमं शरणविरहाद्विद्धि भीत्यैव नष्टं
ग्रामो गुह्यात्यहितसनयं किंनु मात्रा निरस्तम् ।। ९ ।।
अद्यैव त्वत्पदनलिनयोरर्पयाम्यंतरात्मन्
आत्मानं मे सहपरिकरैरद्रिकन्याधिनाथ ।।
नाहं बोद्धुं शिव तव पदं न क्रियायोगचर्यां
कर्तुं शक्नोम्यनितरगतिः केवलं त्वां प्रपद्ये ।। १० ।।

क्षवं सदाशिव सहस्व ममापराधम्
मग्नं समुद्धर महत्यमुमापदब्धौ ।।
सर्वात्मना तव पदांबुजमेव लीनः,
स्वामिन्ननन्यशरणः शरणं प्रपद्ये ।। ११ ।।
नमो गौरीशाय स्फटिकधवलांगाय च नमो
नमो लोकेशाय स्तुतविबुधलोकाय च नमः ।।
नमःश्रीकंठाय क्षपितपुरदैत्याय च नमो
नमः भालाक्षाय स्मरमदविनाशाय च नमः ।। १२ ।।
अशनं गरलं फणी कलापो ।।
वसनं चर्म च वाहनं महोक्षः ।।
मम दास्यसि किं किमस्ति शंभो ।।
तव पादांबुजभक्तिमेव देहि ।। १३ ।।
आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणा शरीरं गृहं
पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः ।।
संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरा
यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शंभोतवाराधनम् ।। १४ ।।
सांबो नः कुलदैवतं पशुपते सांब त्वदीया वयम् ।
सांबंस्तौमि सुरासुरोरगगणाः सांबेन संतारिताः ।।
सांबायास्तु नमो मया विरचितं सांबात्परं नो भजे ।।
सांबस्यानुचरोऽस्म्यहं मम रतिः सांबे परब्रह्मणि ।। १५ ।।
करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा
श्रवणनयनजं वा मानसं वापराधम् ।
विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व
जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शंभो ।। १६ ।।

सर्वे च सुखिनः संतु सर्वे संतु निरामयाः ।
सर्वे भद्राणि पश्यंतु माकश्चिद् दुःखमाप्नुयात् ।। १७ ।।
अपुत्राः पुत्रिणः संतु पुत्रिणः संतु पौत्रिणः ।
अधनाः सधनाः संतु जीवंतु शरदः शतम् ।। १८ ।।

।। श्री शंकर प्रसन्न ।।

साधुदासकृत

श्रीमदाद्यशंकराचार्यांचीं

नित्य पाठाचीं पद्यें

१. काकडारति

(श्रीपुढें पहाटेच्या वेळीं म्हणावयाची. ताल– झंपा)

जय भजक-कल्पतरु, काकडारति करूं ।।
सकल-यति-कुल-गुरू, शंकरा ! जी ! ।। १ ।।
दिङ्मुखें उजळतीं, पुष्पतति उमलती ।।
वायु तुज वाहती, रेणुराजी ।। २ ।।
धरुनि लोचना-पुढति तारागणा ।।
करिती नीराजना, अमर ताजी ।। ३ ।।
आरतीच्या मिषें, वदन तव सौरसें ।।
न्याहळावें असे आर्त माझी ।। ४ ।।
प्रथम-दर्शनसुखा-कारणें कामुका ।।
भक्त-गण बालकां, वरद व्हा जी ! ।। ५ ।।

२. भूपाळी

(श्रीपुढें पहाटे म्हणावयाची, चाल– घनश्याम सुंदरा.)

ताल– धुमाळी. राग– भूपाळी

उठा उठा, यतिवरा शंकरा सुप्रभात झाली ॥
पुन्हा आपणां उठावयाची उचित वेळ आली ॥ ध्रु ॥
मतांतरांचीं धुकीं उडविलीं, मोहतिमिर हरिला ॥
अद्वैतध्वज उंच उभारुनि चहूंकडे धरिला ॥ १ ॥
चार्वाकादिक मत्त मतंगज तेजें अंधविला ॥
"करतलभिक्षा तरुतलवास:" ध्वनि हा घोषविला ॥ २ ॥
निष्कंटक धर्मराज्य करुनी समाधि पतकरिला ॥
गस्तीला 'वेदान्त-केसरी' जागा ठेवियला ॥ ३ ॥
सांभाळुनि राहिली भारता त्याची रखवाली ।
पुन्हा आपणां उठावयाची उचित वेळ आली ॥ ४ ॥ १

× × ×

आत्मानंदीं सुखें पहुडले श्रीमत्श्रीपाद ॥
घुमत राहिला दिशांदिशांतुनि त्यांचा जयनाद ॥ १ ॥
सगुण मूर्तिचा करित राहुनी मागे अनुवाद ॥
अद्वैताचे बोल बोलती भाष्यांचे साद ॥ २ ॥
सादाचा मंदावत झाला अस्फुट पडसाद ॥
तोहि हरपुनि होऊं पाहे आतां वेदाद ॥ ३ ॥
पूर्व दिशेच्या वदना चढली लाजेची लाली ॥
पुन्हा आपणां उठावयाची उचित वेळ आली ॥ ४ ॥ २

× × ×

निर्विकल्प निदसैरा पाहुनी हा पुण्यश्लोक ॥
पाखंडांचे अंकुरले जी चहूंकडे फोक ॥ १ ॥
काळाच्या लागलें मळाया किटामाजि चोख ॥
स्मृतिचें आलें उधाण भरुनी प्रचीतिचे रोख ॥ २ ॥
चाचपडुनि डळमळूं लागला हा भारतलोक ॥
हृदरे पाया, इमला कैसा राहे बिनधोक ? ॥ ३ ॥
साधुदास चाहतो निवेदुनि खरीखुरी ख्याली ॥
पुन्हा आपणां उठावयाची उचित वेळ आली ॥ ४ ॥ ३

---

३. प्रसादयाचना

(दुपारीं श्रीस नैवेद्य दाखविल्यावर म्हणावयाचे श्लोक)

वसंततिलका वृत्त

मिष्टान्न-पेय-परिपूरित पाक केला ।
नैवेद्य हा यतिवरा ! तुज अर्पियेला ॥
त्यातें यथारुचि यथेप्सित आज सेवा ।
उच्छिष्ट-शेष-कण दासजनास ठेवा ॥ १ ॥
आत्मानुभूति-रस नित्य तुम्हांस शोभे ।
ज्या दुर्लभास्तव दिवौकस-वृन्द लोभे ॥
तो सेवितां प्रभु तुम्ही चिर गोड मेवा ।
उच्छिष्ट-शेष-कण दासजनास ठेवा ॥ २ ॥
बाळें तुझीं अनधिकार अपात्र आम्ही ।
झालों प्रविष्ट तुझिया परि दिव्य धामीं ।
दारीं बसूं तंवर आपण शांत जेवा ।
उच्छिष्ट-शेष-कण दासजनास ठेवा ॥ ३ ॥

साधूंसमेत तव भोजनपंक्ति चाले ।
त्यांच्या सुतृप्तिमधिं सर्वंहि विश्व धालें ।।
घ्या आमची सहज दाद बनेल तेव्हां ।
उच्छिष्ट-शेष-कण दासजनास ठेवा ।। ४ ।।

४. पंचपदी

(रात्रीं श्रींपुढें भजनादाखल म्हणावयाचीं पद्यें)

१. श्लोक (भुजंगप्रयात)

जयाच्या तपें लोक निष्पाप झाला ।
जयाच्या जपें पाप जाती लयाला ।।
जयाच्या कृपें मोक्ष हातास आला ।
नमूं शंकरा ज्ञानरूपा तयाला ।। १ ।।

२. भजन (जय बोलो रघुवीर की – या चालीवर)

यतिवर शंकर भारती । भक्तांचा तूं सारथी ।।
(हें भजन निदान दहा वेळ म्हणावें.)

३. पद्य (जय जय रामभद्र भगवन् – या चालीवर)

जय जय पूज्यपाद भगवन् । आकैवल्यबोध-सीमन् ।
त्रिभुवन-पटल-महत-नामन् । अज्ञानांध-हारि-धामन् ।।ध्रु.।।
दुरितमथनकर-पापतापहर-चरणरेणुगुणवन् ।। १ ।।
शमदमसाधक-तपोभिराधक-युक्तिवादधीमन् ।। २ ।।

४. पद्य

(प्यारे प्यारे सुरत विहारी या चालीवर. राग सारंग. ताल कव्वाली)

तारी तारी शंकर गुरु कामदा ।
वारी वारी दासांची तूं आपदा ।। ध्रु. ।।
देई देई सत्त्वगुणसंपदा । दावी दावी भक्तांसी निजपदा ।
हारी हारी अहंता भयप्रदा ।। १ ।।
ठेवी ठेवी कृपालोभ सर्वदा । साही साही अपराध एकदा ।
मारी मारी कलिकालदुर्मदा ।। २ ।।

५. पद्य (चाल – येंडका मदन)

तन्मय राही श्रीशंकर यतिवर पायी ।।ध्रु ।।
कर्मी होई कौशल योगी । भक्ति चालवी सिद्धजोगी ।।
द्वैती अद्वैतातें भोगी । चिन्मय ठायीं ।। १ ।।
संन्यासाची ध्वजा उभारी । निगमविहित मार्गा स्वीकारी ।
ब्रह्मरूप सागरांत लहरी – । ऐसा जाई ।। २ ।।
उपासनेची धरूनी कास । सोडी संकल्पाची आस ।।
'चिदानंद' हा ध्यास । सतत घेई ।। ३ ।।

६. पद्य (चाल– धाव रे रामराया)

पीठ जागो शंकराचें । देणें सदाशिवाचें ।।
धर्माचा जो अभिमानी । तया यतिवरदाचें ।।ध्रु.।।
कलियुग पापमूळ । जनां पाडितसे भूल ।।
म्हणवूनि अवतार । घेई स्वयें जाश्वनीळ ।। १ ।।

राहुनीया भिक्षाहारी । मुक्तलीलाविहारी ।।
जिंकुनिया नाना मतें । धर्माची तो शेस भरी ।।२।।
भक्तांलागी दिला धडा । तपोगिरीचा तो कडा ।
परंपरा नांदताहे । साक्षात्कार रोकडा ।। ३ ।।

७. भजन (चाल– सिताराम सिताराम भज रे मना)

शंकर यतिवर भज रे मना । त्यागुनि मायिक विषय धना ।१।

८. पद्य (चाल- भला जन्म हा तुला)

उपासनेच्या विरामकालीं पायाशीं एकली ।
विनवणी शंकरगुरुमाउली ।।ध्रु.।।
आर्यावर्तीं धर्मपरायण बनवी सारी प्रजा ।
उभवुनी अद्वैताची ध्वजा ।।१।।
रजोतमांचीं दरीदरकुटें धवळुनिया एकदां ।
वाढवी सत्त्वाची संपदा ।।२।।
त्रितापरूपीं निरसुनि बाधा सांभाळा साधकां
मागणें एकचि यतिनायका ।।३।।

९. करुणाष्टक
(महामालिनी वृत्त)

परम गहन कर्मपाशांत मी सर्वदा गुंतलों ।
विविध-विषय-वासना-वागुरांमाजि लोभावलों ।।
उपरति बहु पावलों धावलों होऊनि घावरा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।१।।

शमदम मज वावडें, योगही सर्वथा नावडे ।
खडतर तप आपणासारखें कोठुनि आतुडे ।।
म्हणवित तुमचाच आलों शिशु लाडका, किंकरा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।२।।
अनुभवुनि अनेक मी गर्भवासांतलों संकटें ।
नरतनुसम पावलों शेवटीं भाग्य हें एकटें ।
विफल करुनि वेचला दुर्लभा जीविताचा झरा ।
झडकरी मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।३।।
कृतिविण फल मागतों आपणां आयतें चांगलें ।
उचित न मम याचना आपणांतें असें वाटलें ।
तरि समुचित दंड या पामरा आत्महातें करा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।४।।
विषयनिरत पातकी सर्वथा आडमार्गांतला ।
तदपि करुण पूज्यपादें करीं आपुल्या घेतला ।
सुभगचि तितुक्यामुळें जाहलों एकदाचा पुरा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।५।।
धड न हि परमार्थ मीं साधिला, न प्रपंचास वा ।।
दवडुनि वय सर्वहीं संप्रती गाळितों आसवां ।
बिरुद पतितरक्षणाचें तुझें राख तूं ईश्वरा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।६।।
अनुचर तव वेषधारी उगा, ना खरा अंतरीं ।
समजुनि मज लाज वाटे बहु तीर्थपादा ! जरी ।।
अगतिक परि जाहलों याचितों त्यामुळें आसरा ।
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ।।७।।

परिमल–लवही असो वा नमो आज हीच्या गुणीं ॥
कवन कुसुम-शालिनी शारदा ही महामालिनी ॥
यतिकुलवर ! अर्पितों पद्यपंक्ती तुम्हां, स्वीकरा ॥
झडकरि मज ठाव द्या पावलासंनिधीं शंकरा ॥ ८ ॥

धरिली यतिचक्रसार्वभौमा,
तव दृक्पातसुधेवरी पिपासा ॥
पुरवूनि अवश्य एकदा ती,
वनवा कृतकृत्य साधुदासा ॥ ९ ॥

॥ श्रीशंकरयतिवरचरणार्पितमस्तु ॥

॥ श्री ॥

आरती श्री. ज. [शंकरभारती] शंकराचार्य

१

जय जय शंकराचार्या नित्य नित्य निरंजन सूर्या ।
करितों मी परिचर्या आरती यतिवर्या ॥ ध्रु. ॥
श्रृंगगिरी पुरवासा । ब्रह्मानंदविलासा ।
प्रमुदित ज्ञान मीमांसा । बोध परमहंसा ॥ १ ॥
बुद्ध महाभिमानी । श्रुति धर्माधर्म मानी ।
द्विजदेवा अवमानी । स्वमतोचित मानी ॥ २ ॥
स्वामि तदा अवतला । धर्म सुजागृत केला ।
जिंकुनी मंडनमिश्राला । दिग्विजयी झाला ॥ ३ ॥
तोटक सुरेश्वर भजका । परमाज्ञाधारका ।
पद्मपाद हस्तामलका । शिष्य भवत्प्रमुखा ॥ ४ ॥
माधव शुद्ध दशमीला । गुंफियली तव माला ।
दत्त म्हणे सद्गुरुला । शंकर भारतीला ॥ ५ ॥

२

धर्मांचीं तीं तत्त्वें सूत्रांकित सारी ।
जाणायातें नाहीं कोणी अधिकारी ॥
पाहुनि भूवरि ऐशी अनवस्था सारी ।
कैलासीचा ईश्वर झाला अवतारी ॥ १ ॥
जयदेव जयदेव शंकर यतिनाथा ।
चरणीं राहो तुमच्या सादर मम माथा । जयदेव जयदेव ॥
केली वेदान्ताची भाष्यांतुनि फोड ।
पाखंडाचीं बंडें हरली बिन तोड ।
सद्भक्तांचें अंगें पुरवुनिया कोड ।
अद्वैतामृत दिधलें सर्वांना गोड ॥ २ ॥
वादीं जिंकुनि पृथ्वी निष्किल्विष केली ।
चारी कोनीं चारी पीठें स्थापियलीं ।
संन्यासाची दीक्षा कर्माला दिधलीं ।
आत्मानंदीं रमला शेखी जयशाली ॥ ३ ॥

॥ श्री गुरुदेव दत्त ॥

श्री वासुदेवानन्द सरस्वती (टेंब्येस्वामी) विरचित

(श्रीमदाद्य शंकराचार्यांची आरती)

जय जय शंकर भगवत्पूज्यपदाचार्यं
आर्यवरार्तिक्यमिदं तेऽस्तु जितानार्यं ॥ जय. ॥
त्यक्ते वैदिकधर्मेऽधर्मेरितमतिभिः मतिभिद्भिः कृतिभिन्नैजैनैर्दुर्मतिभिः
व्याप्ते भारतवर्षे वर्षे सुमनोभिः स्तुत ईशो योऽवतारदर्शैः सुमनोभिः

मण्डनजयेन मण्डनमकरोन्निजकीर्तेः परकायावेशाद्यैरनवद्यैर्जूतेः ।
हर्ता जगतश्चरितैर्दुरितघ्नैरार्तेः भेत्ता ध्यानाद् गतिदो यो
निजसन्मूर्तेः ॥ २ ॥
अरुणेनेव ध्वान्ते विजिते स्वनयेन प्राग्दुष्टजनेऽर्क इव प्रादुरभूद्येन ।
प्रस्थानद्योतेन प्रभुणा विनयेन विजितं द्वैतसमस्तं वन्दे विनयेन ॥३॥
श्रीपद्मपादवार्तिककृत्तोटकहस्तामलकप्रमुखैश्छात्रैरानंता विजिता ।
शिथिलीभूता वृषसृतिरपि दृढतां नीताऽवाच्यां श्रीपीठस्थितिरपि
येनोपात्ता ॥
व्यक्तीकृत्य सतीं श्रुतिसूक्तिं यः स्वमुदे सत्यवतीसुतसूक्तिं यश्चाद्वैतविदे ।
चतुरो व्याधान् मठान् यो दिक्ष्वाम्नायभिद्ये तं
वासुदेवदण्डग्रहम त्रिजमिव वन्दे ॥ ५ ॥
इति श्रीमत्परमहंस परिव्राजकाचार्य श्रीमद्वासुदेवानन्दसरस्वती
यतिवरविरचितं भगवत्पूज्यपादार्तिक्यं संपूर्णम् ॥

श्रीमदाद्यशंकराचार्यांचा पाळणा

(रचणार- श्री. रामकृष्ण विठ्ठल बहुलेकर)

जो जो जो जो रे, अद्वैता । श्रीशंकर भगवंता ॥ जो जो जो जो रे ॥ध्रु॥

भारत व्याप्त जयी, वाद्यांनीं । झाली धर्मग्लानी ॥
अधर्म उसळे हा, अखिल जनीं । येसि तयीं धावोनी ॥ १ ॥

साधूसंतांचें रक्षण । दुष्टांचें निर्दालन ॥
वैदिक धर्माचें स्थापन । करिसी जनार्दन ॥

शिवगुरुनें मोठें, तप करितां । अंबेसह तुज नमितां ॥
होसी पुत्र तया श्रीमंता । सत्यज्ञान अनंता ॥ ३ ॥

तिसऱ्या वर्षांत, सरस्वती । नाचे जिव्हेवरती ॥
पंचमि वेदांसि, जगत्पती । संपादिसि बालयती ॥ ४ ॥

मंडनमिश्राते, वाक्पतिते । जिंकुनि संन्यासाते ॥
देसी श्रेष्ठ पदा, निज हाते । रचिसि प्रभो भाष्याते ॥ ५ ॥

चारी वेदचि की शरीरधर । पद्मपाद सुंदर ॥
हस्तामलक, सुरेश्वर । तोटक शिष्य चार ॥ ६ ॥
बदरीनाथ जगन्नाथपुरी । द्वारावती शृंगेरी ॥
स्थापिसि मठ चारी मदनारी । संकटिं भक्तां तारी ॥ ७ ॥
नास्तिक पाखंडे, ऊदंडे । मोडुनि सर्वंहि बंडें ॥
बिजयी काश्मिरिच्या पीठाला । भुषविशी जगताला ॥ ८ ॥
वैदिक धर्माच्या कैवाऱ्या । धाव अतां आचार्या ॥
ग्लानी धर्माची तुज आर्या । दिसत न कां यतिवर्या ॥ ९ ॥
मायावादाचा, तूंचि पिता । पूर्णब्रह्म अनंता ।
प्रार्थि उदया ये गुरुनाथा । रामकृष्ण हृदिं आतां ॥ १० ॥

श्री सद्गुरुपरब्रह्मणे नमः ।

श्रीपरशिवावतार

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्य पूजाविधिः ।

गुरुवन्दनश्लोकाः ।

आचारहीनोऽहं देव यथावच्छाधि मां गुरो ।
वाङ्मनःकायसंभूतानपराधान्क्षमस्व मे ॥ १ ॥
अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया ।
दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व गुरुपुंगव ॥ २ ॥
भूमौ स्खलितपादानां भूमिरेवावलम्बनम् ।
त्वयि जातापराधानां त्वमेव शरणं गुरो ॥ ३ ॥

संकल्पः

एवंगुणविशेषण विशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ
मम वर्णाश्रमोचितकर्मानुष्ठानश्रद्धाद्वारकृतदनुष्ठान-

जनित-चित्तशुद्धिसंपादित-साधनचतुष्टयसमासादिता-
त्मविचारणासंजातप्रत्यग्ब्रह्मैक्यानुसंधाननिष्ठानिरस्ता-
शेषानर्थव्राततासमुद्बोधिताखण्डानन्दसाक्षात्काररूप-
ब्रह्मप्रीत्यर्थं सर्वारिष्टनिवृत्तिपूर्वकसकलाभीष्टसिद्ध्यर्थं
श्रीशंकरभगवत्पादाचार्यं ध्यानावाहनादि षोडशोपचार-
पूजां करिष्ये ॥ (कलशघण्टाशङ्खमण्डपादिपूजा कृत्वा)

ध्यानम्

भाष्यं वामकरे निधाय परतश्चिन्मुद्रया बोधितं
प्राक्कुण्डीवरदण्डशिष्यसहितं पद्मासनस्थं प्रभुम् ॥
भाले भस्मधरं सुधाकरनिभं रुद्राक्षहारान्गले
श्रीमच्छंकरपूज्यपादमनिशं ध्यायाम्यहं सद्गुरुम् ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः । ध्यायामि ।

आवाहनम्

चार्वाकाधिकसौगतादिकुमतं निर्जित्य भाष्यत्रयं
भव्यार्थं रचयेति सिद्धमुनिभिर्ब्रह्मादिभिः प्रार्थितम् ॥
आत्मस्थं परिवारयुक्तमनघं त्वामावाहयामीश्वरं
शंभोऽत्रैहि शिवाञ्जसा यतिपते श्रीसद्गुरो पाहि माम् ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः आवाहयामि ।

आसनम्

श्रीपुण्यालहरींसुतीरग शिव श्रीकण्ठ गौरीपते
श्रीकालट्यमलाग्रहारजजनस्थानप्रभो केरले ॥
भास्वद्रत्नसुवर्णहीरखचितं दास्यामि सिंहासनं
भो तस्मिन्नुपविश्य शंकर यते पूजां ग्रहाण प्रभो ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः आसनं समर्पयामि ।

पाद्यम्

आर्याम्बा जननी पिता शिवगुरुस्ते शंकराख्यप्रभो
ऋक्षाद्रीशमहाप्रसादजनित प्रक्षालयामीशते
पादाब्जद्वयमद्य गाङ्गसलिलैर्गंधाक्षताभिर्युतं
पाद्यं स्वीकुरु शीतलाम्बुकलितं भक्त्यार्पितं ते मया ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, पाद्यं समर्पयामि ।

अर्घ्यम्

ईशाब्दस्थितमाधवे सितदले श्रीपञ्चमीसंयुते
सौराहे स्वयमागतेशजगतीं हस्ते सुमुक्तिप्रदे ॥
गन्धाब्जाक्षतबिल्वनव्यतुलसीकर्पूरमिश्रं वरं
दिव्यं गाङ्गजलान्वितं यतिपते स्वर्घ्यं गृहाणार्पितम् ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, अर्घ्यं समर्पयामि ।

आचमनम्

विष्णुब्रह्मवसिष्ठशक्तिमुनितत्पुत्राख्ययोगीश्वर-
व्यासश्रीशुकगौडपादभगवद्गोविंदपादार्चित ॥
श्रीमच्छंकरपूज्यपादभगवन्संन्यासदीक्षाधर
गङ्गागीर्यमनादिमङ्गलजलैराचम्यतां सद्गुरो ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, आचमनीयं समर्पपयामि ।

स्नानम्

ब्राह्मण्या।र्थतहाटकामलकसद्वर्षेण भाग्यप्रद
मन्त्रात्मन्यधुपर्कमात्मरुचिरं प्रीत्या गृहाणार्पितम् ॥
स्नानं शंकर कारये फलरसैः पञ्चामृतैरीश ते
श्रीगन्धोदकगाङ्गनिर्मलजलैर्दिव्यैर्गृहाण प्रभो ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, मधुपर्कस्नानं समर्पयामि ।

वस्त्रम्

श्रीकाश्यां पथि संस्थितं परशिवं चण्डालरूपं हरं
दृष्ट्वा गच्छ इति प्रसिद्धवचनाद्बुद्ध्वात्मब्रह्मान्तरम् ॥
काषायाम्बरमद्य दत्तमतुलं कौपीनयुक्तं यते
शंभो स्वीकुरु ब्रह्मसूत्रममलं सूत्रात्मसंज्ञं प्रभो ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, वस्त्रं समर्पयामि ।

गन्धम्

श्रीविश्वेश निजाज्ञयाथ बदरीनारायणस्याश्रमे
अद्वैते श्रुतिसूत्रभाष्यरचनाकृत्त्वं सुविद्यानिधे ॥
कस्तूरीघनसारकेसरयुतं श्रीचन्दनं शीतलं
सर्वात्मन्परिधारयामि सततं सारोरसि श्रीगुरो ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, गन्धं समर्पयामि ।

अक्षताः

काश्यां व्यासमुनीशदर्शनमहत्संवादसंतोषित
मालां पुष्पमयीं कमण्डलुमिमं दण्डं मुदा पादुके ॥
शंभो स्वीकुरु भस्म शंकरयते रुद्राक्षहारान्मया
भागत्यागसुलक्षिताक्षरपरब्रह्माक्षतानर्पितान् ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, अक्षतान्समर्पयामि ।

पुष्पम्

संन्यासप्रिय भट्टपादसहितालाप प्रयागे शुभे
कल्हाराम्बुजकुन्दचम्पकलसन्मन्दारसूनैः सदा ॥
पूजां विल्वदलैः सदिव्यतुलसीपत्रैः करोमीश ते ॥
श्रीविश्वेश सहस्रनामभिरहं तुर्याश्रमस्थार्चित ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, पुष्पाणि समर्पयामि ।

अष्टोत्तरशतनामानि

१ ॐ श्रीमते नमः ।
२ " शिवगुरुक्षीरपारावारसुधाकराय नमः ।
३ " संवत्सरवयोऽभ्यस्तनानावर्णविचक्षणाय नमः ।
४ " द्वितीयवत्सराभ्यस्तनानाविधलिपिक्रमाय नमः ।
५ " तृतीयवत्सराशेषपुराणोपपुराणविदे नमः ।
६ " चतुर्थवत्सरे चतुस्तन्त्रपारगाय नमः ।
७ " परमार्थविदे नमः ।
८ " पञ्चमाब्दोपनीताय नमः ।
९ " वेदवेदाङ्गतत्त्वविदे नमः ।
१० " सर्वतन्त्रस्वतन्त्राय नमः ।
११ " त्रयीसंरक्षणक्षमाय नमः ।
१२ " स्वर्णामलकवर्षेण विप्रस्त्रीदैन्यनाशकाय नमः ।
१३ " स्तोत्रनेदिष्ठतटिनीसांनिध्यप्रीतमातृकाय नमः ।
१४ " निजसंलापमाधुर्यसंतुष्यन्मुनिसंकुलाय नमः ।
१५ " केरलाधीशसत्पुत्रवरदात्रे नमः ।
१६ " कृपानिधये नमः ।
१७ " नक्रभीतस्वजननीसंमत्यवाप्तान्तिमाश्रमाय नमः ।
१८ " अदूरसरित्क्लिष्ट श्रीकृष्णस्थापनक्षमाय नमः ।
१९ " गोविन्दभगवत्पादगुरुपादाब्जसेवकाय नमः ।
२० " कमण्डलुगृहीतेन्दुभवापुष्टाग्रहरकाय नमः ।
२१ " स्वाचार्यज्ञप्तविश्वेशनगराय नमः ।

२२ ॐ सुमहायशसे नमः ।
२३ ,, भागीरथीतटराजदुटजाय नमः ।
२४ ,, पटुवाचे नमः ।
२५ ,, सुधिये नमः ।
२६ ,, जान्हवीजलरुणमार्गस्वान्तिचायातपद्मपदे नमः ।
२७ ,, छात्रतापात्रभूतश्रीपद्मपादादिसेवकाय नमः ।
२८ ,, मनीषापश्चक्कृतिसंहृष्यच्चन्द्रशेखराय नमः ।
२९ ,, श्रीशंकराज्ञारचितसूत्रभाष्याय नमः ।
३० ,, वहुश्रुताय नमः ।
३१ ,, लसद्भूरितकारुण्यवास्यन्तेवासिसेविताय नमः ।
३२ ,, वीरपाशुपतस्तम्बेरमस्तोममृगाधिपाय नमः ।
३३ ,, मुरारिप्रमुखप्राज्ञविराजत्प्रीतमानसाय नमः ।
३४ ,, आसेतुशीतशैलान्तास्थापिताद्वैतसत्कुलाय नमः ।
३५ ,, अनेकान्तेवास्यधीतश्रीशारीरकभाष्यकाय नम ।
३६ ,, सूत्रतत्त्वार्थविवृतिप्रीतव्यासमुनीडिताय नमः ।
३७ ,, आप्राकृतपुंसे नमः ।
३८ ,, विप्रसंदोहार्थितपादुकाय नमः ।
३९ ,, चतुर्मुखवितीर्णाष्टवत्सराययुषे नमः ।
४० ,, प्रभाववते नमः ।
४१ ,, स्वबुद्धिबललब्धाष्टशरदायुषे नमः ।
४२ ,, विशारदाय नमः ।
४३ ,, व्यासप्रसादसंप्राप्तषोडशाद्वायुषे नमः ।
४४ ,, अव्ययाय नमः ।
४५ ,, साक्षीभूतनिजगृहिणीपुरोविजितमण्डनाय नमः ।

४६ ॐ कामादिषड्वर्गजयिने नमः ।
४७ ,, संन्यासाश्रमपोषकाय नमः ।
४८ ,, संविच्छिन्नोपवीताय नमः ।
४९ ,, धृतदण्डकमण्डलवे नमः ।
५० ,, वनदुर्गामन्त्ररुद्धगतिराजत्सरस्वतये नमः ।
५१ ,, प्रविष्टामरगाधीशकाय नमः ।
५२ ,, कामकलाकृतये नमः ।
५३ ,, शश्वत्तत्त्वमसीत्युच्चैर्घुष्यच्छिष्यगणस्तुत्याय नमः ।
५४ ,, स्तवप्रसन्नलक्ष्मीनृसिंहहस्तावलम्बभाजे नमः ।
५५ ,, विधेयमण्डनसुधीसंन्यासाश्रमदायकाय नमः ।
५६ ,, श्रीशृङ्गेरीपुरवरप्रतिष्ठापितशारदाय नमः ।
५७ ,, सर्वदिग्जयकृते नमः ।
५८ ,, सर्वविद्वद्गर्वविनाशकाय नमः ।
५९ ,, स्वजिघांसुसुदुर्वृत्तकापालिकजयप्रभवे नमः ।
६० ,, पद्मपादस्तुतिप्रीतनृसिंहाहतभैरवाय नमः ।
६१ ,, चन्द्रचूडपदाम्भोजभृङ्गायितहृदम्बुजाय नमः ।
६२ ,, स्वमहात्म्योज्जीवितार्तविप्रपुत्राय नमः ।
६३ ,, अतिकोविदाय नमः ।
६४ ,, श्रृतवल्यग्रहारस्थहस्तामलकपूजिताय नमः ।
६५ ,, स्वानुग्रहाप्तसद्विद्यतोटकाचार्यसेविताय नमः ।
६६ ,, सुरेश्वरकृतश्रीमद्भाष्यवार्तिकहृष्टधिये नमः ।
६७ ,, नैष्कर्म्यसिद्धिरचितसुरेश्वरशुभंकराय नमः ।
६८ ,, श्रीमदानन्दगिर्यादिकारिताद्वैतसत्कृतये नमः ।
६९ ,, भुजङ्गस्तवसंतुष्टविष्णुमानितमातृकाय नमः ।

७० ॐ स्वबाहुमथनोत्थाग्निसंस्कृतात्मप्रसूतनवे नमः ।
७१ ,, स्वपादुकार्चनासक्तमोक्षसाम्राज्यदायकाय नमः ।
७२ ,, श्रीभाष्यटीकाकृत्पद्मपादहृत्पद्मभास्कराय नमः ।
७३ ,, शाक्तविजयिने नमः ।
७४ ,, काञ्च्यां श्रीचक्रोद्धारकृते नमः ।
७५ ,, हुंकारोत्थाग्निसंदग्धकापालिकचमूचयाय नमः ।
७६ ,, क्रकचीयशिरच्छेतृभैरवस्तवतत्पराय नमः ।
७७ ,, नीलकण्ठसुधीशिष्यहरदत्तादिशैवजिते नमः ।
७८ ,, भट्टभास्करजिते नमः ।
७९ ,, दुष्टार्हतदुर्मतखण्डनाय नमः ।
८० ,, अध्यापिताद्वैतभाष्यबाणदण्डिमयूरकाय नमः ।
८१ ,, मुरारिमिश्रजिते नमः ।
८२ ,, धर्मगुप्तजिते नमः ।
८३ ,, जितगौडकाय नमः ।
८४ ,, लोकायतिकजेत्रे नमः ।
८५ ,, पाषण्डक्षितिभृत्पवये नमः ।
८६ ,, गौडपादश्लाघितस्वकृतमाण्डूक्यभाष्यकाय नमः ।
८७ ,, भंगदरामयध्वस्तदुष्टाभिनवगुप्तकाय नमः ।
८८ ,, ध्वस्तकाणादभाट्टाक्षपादकापिलदुर्मताय नमः ।
८९ ,, चन्द्रचूडाङ्घ्रिसंभूततप्तोदतटिनीवृत्ताय नमः ।
९० ,, तत्त्वमस्यादिसुमहावाक्यतत्त्वार्थबोधकाय नमः ।
९१ ,, संदग्धकेरलाधीशनाटकोद्धारदक्षिणाय नमः ।
९२ ,, ज्ञातृज्ञानज्ञेयरूपाय नमः ।
९३ ,, गोविन्दाष्टककृद्वराय नमः ।

९४ ॐ स्ववशीकृतकाश्मीरदेशसंवासिशारदाय नमः ।
९५ ,, सर्वज्ञपीठारूढस्वस्तरुपुष्पाभिर्वर्षिताय नमः ।
९६ ,, ध्वनद्दुन्दुभिसंराजद्देवतागणासंनुताय नमः ।
९७ ,, काषायवाससे नमः ।
९८ ,, सच्छिध्यकषायपरिहारकाय नमः ।
९९ ,, श्रीमत्परमहंसश्रीसच्चिदानन्दविग्रहाय नमः ।
१०० ,, द्वैतध्वान्तजगच्चक्षुषे नमः ।
१०१ ,, अद्वैतस्थापनप्रभवे नमः ।
१०२ ,, षड्गुणैश्वर्यसंपन्नाय नमः ।
१०३ ,, षण्मतस्थापनक्षमाय नमः ।
१०४ ,, भक्तानुकम्पिने नमः ।
१०५ ,, भगवत्पादाय नमः ।
१०६ ,, भवभयापहाय नमः ।
१०७ ,, रत्नगर्भगणाधीशचरणासक्तमानसाय नमः ।
१०८ ,, श्रीविद्याशंकरगुरुसार्वभौमशिवात्मकाय नमः ।

श्रीगणेशाष्टकम् ।

श्रीगणेशाय नमः ।। सर्वे ऊचुः ।

यतोऽनन्तशक्तेरनन्ताश्च जीवा यतो निर्गुणादप्रमेया गुणास्ते ।
यतो भाति सर्वं त्रिता भेदभिन्नं सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।।
यतश्चाविरासीज्जगत्सर्वमेतत्तथाऽब्जासनो विश्वगो विश्वगोप्ता ।
तथेन्द्रादयो देवसंघा मनुष्याः सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।।
यतो वह्निभानू भवो भूर्जलं च यतः सागराश्चन्द्रमा व्योम वायु ।
यतः स्थावरा जङ्गमा वृक्षसंघाः सदा तं गणेशं नमामो भजामः
यतो दानवाः किन्नरा यक्षसंघा यतश्चारणा वारणाः श्वापदाश्च ।
यतः पक्षिकीटा यतो वीरुधश्च सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।।
यतो बुद्धिरज्ञाननाशो मुमुक्षोर्यतः संपदो भक्तसंतोषिकाः स्युः ।
यतो विघ्ननाशो यतः कार्यसिद्धिः सदा तं गणेशं नमामो भजामः।
यतः पुत्रसंपद्यतो वाञ्छितार्थो यतोऽभक्तविघ्नास्तथानेकरूपाः ।
यतः शोकमोहौ यतः काम एवं सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।।
यतोऽनन्तशक्तिः सशेषो बभूव धराधारणेऽनेकरूपे च शक्तः ।
यतोऽनेकधा स्वर्गलोका हि नाना सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।
यतो वेदवाचो विकुण्ठा मनोभिः सदा नेति नेतीति यत्ता गृणन्ति ।
परब्रह्मरूपं चिदानन्दभूतं सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।।

श्रीगणेश उवाच ।

पुनरुचे गणाधीशः स्तोत्रमेतत्पठेन्नरः ।
त्रिसन्ध्यं त्रिदिनं तस्य सर्वं कार्यं भविष्यति ।।
यो जपेदष्टदिवसं श्लोकाष्टकमिदं शुभम् ।
अष्टवारं चतुर्थ्यां तु सोऽष्टसिद्धीरवाप्नुयात् ।।

यः पठेन्मासमात्रं तु दशवारं दिने दिने ।
स मोचयेद्बन्धगतं राजवध्यं न संशयः ॥
विद्याकामो लभेद्विद्यां पुत्रार्थी पुत्रमाप्नुयात् ।
वाञ्छितांल्लभते सर्वानेकविंशतिवारतः ॥
यो जपेत्परया भक्त्या गजाननपरो नरः ।
एवमुक्त्वा ततो देवश्चान्तर्धानं गतः प्रभुः ॥

श्रीगणेशाष्टकं संपूर्णम्

तोटकाष्टकम् ।

विदिताखिलशास्त्रसुधाजलधे महितोपनिषत्कथितार्थनिधे ।
हृदये कलये विमलं चरणं भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
करुणावरुणालय पालय मां भवसागरदुःखविदूनहृदम् ।
रचयाखिलदर्शनतत्त्वविदं भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
भवता जनता सुहिता भविता निजबोधविचारणचारुमते ।
कलयेश्वरजीवविवेकविदं भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
भव एव भवानिति मे नितरां समजायत चेतसि कौतुकिता ।
मम वारय मोहमहाजलधिं भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
सुकृतेऽधिकृते बहुधा भवतो भविता सददर्शनलालसता ।
अतिदीनमिमं परिपालय मां भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
जगतीमवितुं कलिताकृतयो विचरन्ति महामहसश्छलतः ।
अहिमांशुरिवात्र विभासि गुरो भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
गुरुपुङ्गव पुङ्गवकेतन ते समतामयतां नहि कोऽपि सुधीः ।
शरणागतवत्सल तत्त्वनिधे भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥
विदिता न मया विशदैककला न च किंचन काञ्चनमस्ति गुरो ।
द्रुतमेव विधेहि कृपां सहजां भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥

अच्युताष्टकम् ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अच्युतं केशवं रामनारायणं कृष्णदामोदरं वासुदेवं हरिम् ।
श्रीधरं माधवं गोपिकावल्लभं जानकीनायकं रामचंद्रं भजे ॥
अच्युतं केशवं सत्यभामाधवं माधवं श्रीधरं राधिकाराधितम् ।
इंदिरामंदिरं चेतसा सुंदरं देवकीनंदनं नंदनं संदधे ॥
विष्णवे जिष्णवे शंखिने चक्रिणे रुक्मिणीरागिणे जानकीजानये ।
वल्लवीवल्लभायार्चितायात्मने कंसविध्वंसिने वंशिने ते नमः ॥
कृष्ण गोविंद हे राम नारायण श्रीपते वासुदेवाजित श्रीनिधे ।
अच्युतानंत हे माधवाधोक्षज द्वारकानायक द्रौपदीरक्षक ॥
राक्षसक्षोभितः सीतया शोभितो दंडकारण्यभूपुण्यताकारणः ।
लक्ष्मणोनान्वितो वानरैः सेवितोऽगस्त्यसंपूजितो राघवः पातु माम्
धेनुकारिष्टकोऽनिष्टकृद्द्वेषिणां केशिहा कंसहृद्वंशिकावादकः ।
पूतनाकोपकः सूरजाखेलनो बालगोपालकः पातु मां सर्वदा ॥
विद्युदुद्योतवात्प्रस्फुरद्वाससं प्रावृडंभोदवत्प्रोल्लसद्विग्रहम् ।
वन्यया मालया शोभितोरःस्थलं लोहितांघ्रिद्वयं वारिजाक्षं भजे ।
कुंचितैः कुंतलैर्भ्राजमानाननं रत्नमौलिं लसत्कुंडलं गंडयोः ।
हारकेयूरकं कंकणप्रोज्ज्वलं किंकिणीमंजुलं श्यामलं तं भजे ॥
अच्युतस्याष्टकं यः पठेदिष्टदं प्रेमतः प्रत्यहं पूरुषः सस्पृहम् ।
वृत्ततः सुंदरं कर्तृ विश्वंभरं तस्य वश्यो हरिर्जायते सत्वरम् ॥

। इति श्रीशंकराचार्यविरचितमच्युताष्टकं संपूर्णम् ।

श्रीदक्षिणामूर्त्यष्टकम्

विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतं
पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया ।
यस्साक्षात्कुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयं
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

बीजास्यान्तरिवाङ्कुरो जगदिदं प्राङ्निर्विकल्पं पुनर्-
मायाकल्पितदेशकालकलनावैचित्र्यचित्रीकृतम् ।
मायावीव विजृम्भयत्यपि महायोगीव यस्स्वेच्छया
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थकं भासते
साक्षात्तत्त्वमसीति वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान् ।
यत्साक्षात्करणाद्भवेन्न पुनरावृत्तिर्भवाम्भोनिधौ
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

नानाछिद्रघटोदरस्थितमहादीपप्रभाभास्वरं
ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिसकणद्वारा बहिः स्पन्दते ।
जानामीति तमेव भान्तमनुभात्येतत्समस्तं जगत्
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

देहं प्राणमपीन्द्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यं विदुः
स्त्रीबालान्धजडोपमास्त्वहमिति भ्रान्ता भृशंवादिनः ।
मायाशक्तिविलासकल्पितमहाव्यामोहसंहारिणे
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

राहुग्रस्तदिवाकरेन्दुसदृशो मायासमाच्छादनात्
सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान् ।
प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

बाल्यादिष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि
व्यावृत्तास्वनुवर्तमानमहमित्यन्तः स्फुरन्तं सदा ।
स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतां यो मुद्रया भद्रया
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

विश्वं पश्यति कार्यकारणतया स्वस्वामिसम्बन्धतः
शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्राद्यात्मना भेदतः ।
स्वप्ने जाग्रति वा य एष पुरुषो मायापरिभ्रामितः-
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

भूरम्भांस्यनलोनिलोम्बरमहर्नाथो हिमांशुः पुमा
नित्याभाति चराचरात्मकमिदं यस्यैव मूर्त्यष्टकम् ।
नान्यत्किंचन विद्यते विमृशतां यस्मात्परस्माद्विभोः-
तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

....

धूपम्

श्रीमन्मण्डनमिश्रवादनिपुण श्रीभारती साक्षिक ।
दुर्गामन्त्रनिबद्धशारदयते भोगापवर्गप्रद ॥
धूपं दिव्यसुगंधवस्तुसहितं भक्त्यार्पितं ते यते ।
पूर्णात्मन्प्रतिगृह्यतां पशुपते पाराशराज्ञामते ॥

श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, धूपमाघ्रापयामि ।

दीपम्

संप्राप्तामरकाधिपात्मसुतनुश्रीराजराजार्चित ।
आत्मानात्मविचारजन्यममलमज्ञाननिर्मूलनम् ॥
दीपं गोघृतपञ्चवर्तिसहितं ते दर्शयामि प्रभो ।
शंभो शंकर चन्द्रशेखर यते प्रीत्या गृहाणार्पितम् ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, दीपं समर्पयामि ।

नैवेद्यम्

श्रृङ्गेरीपुरशारदाभगवतीपीठामरेशार्चित ।
शाल्यन्नं घृतसूपशाकसहितं सव्यञ्जनं षड्रसम् ॥
भक्ष्यं पायसमुत्तमं दधि मधुस्वादूपदंशान्वितम् ।
भुङ्क्ष्वाम्रादिफलानि भो पिब जलं भक्त्यार्पितं ते मया ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नैवेद्यं समर्पयामि ।

नीरांजनम्

श्रीहस्तामलकाब्जपादसुरश्रीतोटकाख्यैः शुभै ।
राम्नायान्तचतुर्मठाधिपतिभिः संपूजिताङ्घ्रिद्वय ॥
आत्मज्योतिरहं प्रकाशमचलज्योतिः स्वरूपात्मकं ।
कर्पूरप्रभवं दिशां यतिपते नीरांजनं गृह्यताम् ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नीरांजनं दर्शयामि ।

मन्त्रपुष्पं

श्रीमद्दिग्विजयप्रसिद्धकुमतं जित्वात्मब्रह्माद्वयं ।
संस्थाप्यात्ममतं श्रुतिस्मृतियुतं जीवेश्वरैक्यप्रदम् ॥
शंभो रत्नसुवर्णहीरसहितं ते मन्त्रपुष्पं प्रभो ।
देव स्वीकुरु भक्तिदत्तमखिलं पुष्पाञ्जलिं तेऽर्पितं ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, मन्त्रपुष्पं समर्पयामि ।

नमस्कारः

श्रीमच्छंकरदेशिकोद्‌भूतये भक्त्या नमस्ते नमो ।
कामारे कमनीयसुन्दरगुरो कामेश काशीपते ॥
काश्यां मुक्तिसुधात्मकङ्कणधर प्रज्ञावते ते नमो ।
सत्त्वं देहि महेश ते पदयुगे भक्तिं विमुक्तिप्रदाम् ॥
श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नमस्कारं समर्पयामि ।

****

यतो धर्मस्ततो जयः ॥

अबाधित प्रमाणानें सिद्ध असलेलीं कांहीं तत्त्वें

१. एकच परमात्मा सत्य तत्त्व आहे.

२. तोच आपल्या अनिर्वचनीय माया शक्तीनें अखिल विश्वाची उत्पत्ति, स्थिति व लय करतो.

३. वेद हे त्याचीच वचनें असून ते अतींद्रिय धर्माधर्मादि अर्थाविषयीं मुख्य प्रमाण असून तदनुसार स्मृत्यादि प्रमाणें आहेत.

४ जीव हा वास्तविक परमात्म्याचें स्वरूप असून भ्रांतीनें कर्माकर्मानुसार नाना शरीरें धारण करतो. शरीर नष्ट झालें तरी त्याचा नाश होत नाहीं. तो नित्य आहे. अर्थात् पुनर्जन्म हाही प्रमाणसिद्ध आहे. योगादि साधनांनी अतींद्रियार्थांचे प्रत्यक्ष भूतभविष्य, वस्तूंचें ज्ञान व विलक्षण शक्ति प्राप्त होते.

५. सगुणोपासना – मूर्तिपूजा हीहि ईश्वराच्या अनुग्रहाचीं साधनें आहेत.

६. स्वधर्मोचित अनुष्ठानानेंच ऐहिक व पारलौकिक सौख्य प्राप्त होतें.

७ अहिंसा म्हणजे कोणत्याही प्राण्याची शारीरिक, वाचिक, मानसिक हिंसा न करणें, तसेंच चौर्य न करणें, सत्य, इंद्रिय-निग्रह, क्षमा, शुद्धता, ईश्वरभक्ती, नामसंकीर्तन इत्यादि सर्वसाधारण धर्म आहेत.

८ प्रत्यक्ष हें एकच प्रमाण नसून अनुमान, शब्द इत्यादि प्रमाणें आहेत. प्रत्यक्षादि सर्व प्रमाणांत अपौरुषेय स्वत:प्रमाण वेद हे निर्दोष प्रमाण आहे.

९ स्व स्वधर्मोचित कर्म केल्यानें ईश्वरप्रीति होऊन वैराग्यादि साधनें या जन्मांत अगर जन्मांतरांत प्राप्त होतात; नंतर सद्गुरूचा लाभ होतो व श्रवण मनन निदिध्यासही निर्विघ्न होऊन पवित्र ज्ञान मिळतें. नंतर अज्ञान व अज्ञानकार्य - प्रपंचादि नष्ट होऊन जीवाशी अभिन्न अशी एकच अद्वितीय परमात्म वस्तु आहे, असा साक्षात्कार होतो. पूर्वसंचित सर्व कर्मांचा क्षय होऊन तो प्राणी परमात्मस्वरूप होतो; पुन्हा जन्ममरणाच्या फेऱ्यांत पडत नाही; यासच मोक्ष म्हणतात व हेंच सर्वांचें अंतिम ध्येय आहे.

....